

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนจำอากาศ
พุทธศักราช 2548 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อ
ต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 1.3 โครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร
 - 1.4 การพัฒนาหลักสูตร
 - 1.5 การนำหลักสูตรไปใช้
2. ความรู้เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร
 - 2.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 2.3 ระยะเวลาของการประเมินหลักสูตร
 - 2.4 ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร
 - 2.5 รูปแบบของการประเมินหลักสูตร
 - 2.6 ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร
3. การศึกษาของกองทัพอากาศ
 - 3.1 นโยบายการศึกษาของกองทัพอากาศ
 - 3.2 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนจำอากาศ
 - 3.3 หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนจำอากาศ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร
 - 4.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร

คำว่าหลักสูตร (Curriculum) มีได้หลายความหมาย เมื่อศึกษาความหมายของหลักสูตรตามนิยามที่มีผู้ให้ไว้ หลักสูตรพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือหลักสูตรที่เป็นนามธรรมโดยพิจารณาว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่จัดเตรียมไว้เพื่อนำไปเป็นแนวทางหรือนำไปใช้สอนให้ผู้เรียนได้เรียน และหลักสูตรที่เป็นรูปธรรมซึ่งพิจารณาว่าหลักสูตรเป็นประสบการณ์ของผู้เรียน โดยมีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ กล่าวคือ

1. ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาที่ให้นิยามความหมายของหลักสูตร ที่เป็นลักษณะนามธรรมและรูปธรรมได้นิยามความหมายของหลักสูตร ไว้ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973, p. 157 อ้างถึงใน สมจิตร์ แก้วนาค, 2546, หน้า 1) อธิบายว่าหลักสูตรหมายถึงเนื้อหาวิชาที่จัดไว้อย่างเป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาจนจบชั้นได้รับประกาศนียบัตร ซึ่งจัดทำเป็นเค้าโครงของเนื้อหาวิชาหรือสิ่งที่เฉพาะเจาะจงซึ่งต้องสอนแก่ผู้เรียน รวมทั้งหลักสูตรที่เป็นกลุ่มวิชาและมวลประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาภายใต้การแนะนำแนวทางของโรงเรียน

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974, p. 6 อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า "เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ" ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทาบ (Taba, 1962, p. 10 อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 8) ที่กล่าวไว้ว่า "หลักสูตร คือแผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะการเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล"

ไวส์และบอนดี (Wiles & Bondi, 1979, p. 9 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2543, หน้า 6) ได้กล่าวว่า "หลักสูตร เป็นสิ่งที่วางแผนไว้เพื่อให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการสร้างผลผลิต กำหนดกฎเกณฑ์หรือหลักวิชาด้วยกระบวนการที่เป็นระบบทั้งด้านความรู้และประสบการณ์ภายใต้การดูแลของโรงเรียน ทั้งนี้ก็เพื่อตัวผู้เรียนเองให้มีผลกำลังต่อการพัฒนาตนเอง มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดี"

โอลิวา (Oliva, 1988, p. 10) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนหรือโปรแกรมสำหรับประสบการณ์ทั้งหลายที่ผู้เรียนจะต้องประสบภายใต้การอำนวยการของโรงเรียน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 8) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาที่เรียน จุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวัง

แก่นักเรียน ประสบการณ์ทั้งปวงที่จัดโดยโรงเรียน และกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7) นิยามหลักสูตรไว้ว่า "หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลงประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรม การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้"

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนสำหรับการจัดมวลงประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบโดยโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนทั้งใน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทิศทางที่พึงประสงค์ตามจุดหมายที่กำหนด

2. ความสำคัญของหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า การที่จะทราบว่าการศึกษาระดับต่าง ๆ จะดีหรือไม่ดีสามารถศึกษาได้จากหลักสูตรการศึกษาในระดับนั้น ๆ ของประเทศ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการปรับจุดหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติเข้าสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ หลักสูตรจะเป็นเสมือนกับทางเลือกที่จะคอยกำหนดทิศทางให้การเรียนการสอนเป็นไปตามจุดหมายของการศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หลักสูตรเป็นเครื่องชี้แนวทางในการจัดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่จุดหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาและเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพคนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้ มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 9-11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ความสำคัญต่อการศึกษารวม ถ้าต้องการทราบว่าประชากรของประเทศใดมีคุณลักษณะอย่างไร มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศมากน้อยเพียงใด ให้ดูจากการศึกษาของประเทศนั้น ถ้าต้องการทราบให้ลึกซึ้งลงไปอีกก็จำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ของประเทศนั้น เพราะหลักสูตรจะชี้ชัดลงไปว่า มีการสอนอะไรเน้นอะไร เช่น เน้นภาษา ศิลธรรม หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ถ้าไม่มีหลักสูตร การที่จะให้การศึกษแก่เยาวชนและประชากรของชาติย่อมกระทำไม่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาชาติลงสู่การปฏิบัติ กล่าวได้ว่าหลักสูตรคือสิ่งที่นำเอาความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา จึงเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรแล้วการศึกษาย่อมดำเนินไปไม่ได้

2. ความสำคัญต่อการเรียนการสอน หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัด มวลประสบการณ์แก่ผู้เรียนจึงเปรียบเสมือนแผนที่เดินเรือซึ่งบอกให้กัปตันหรือครูผู้สอนรู้ว่าจะต้อง ตั้งเข็มทิศไปทางใดและจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไร และระหว่างทางที่ไป จะต้องทำอะไรบ้าง เป็นต้นว่าต้องใช้สื่ออุปกรณ์อะไรช่วย หรือต้องมีการตรวจสอบประเมินผล หรือ ต้องปรับปรุงวิธีการอย่างไรใด ในการเรียนการสอนนั้นตัวผู้เรียนเองจำเป็นต้องทราบล่วงหน้าว่าจะ เรียนรู้อะไร และจะได้รับผลอย่างไร นอกจากนี้จะต้องเตรียมการอย่างไรจึงจะสามารถเรียนรู้และ ได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย การเรียนการสอนจะบรรลุผลได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะต้องมีสิ่ง ที่ช่วยกำหนดแนวทาง เพื่อให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ได้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน นั่นก็ คือ หลักสูตร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะและ ศักยภาพของของคนในชาติให้เป็นไปตามนโยบายและความมุ่งหมายของชาติที่กำหนด สำหรับ โรงเรียน หลักสูตรจะเป็นเครื่องชี้นำทางในการจัดความรู้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนจะ ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาบรรลุผลตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

3. โครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษาที่พิจารณาหลักสูตรในลักษณะที่เป็นนามธรรม จะพิจารณาดังนี้

อามร บัวศรี (2542, หน้า 207) กล่าวว่า โครงสร้างหลักสูตร หมายถึง แผนผังที่แสดง การแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชา (หรือกลุ่มประสบการณ์) ที่ผู้เรียนจะต้องเรียนในแต่ละภาคเรียน และในแต่ละปีการศึกษา ตั้งแต่ภาคเรียนแรกจนถึงภาคเรียนสุดท้าย

ทาบบา (Taba, 1962, p. 10 อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 18) กล่าวว่า หลักสูตร ควรมีองค์ประกอบอยู่ 4 อย่างคือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงแต่ละวิชา
3. กระบวนการสอนและการเรียนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

อามร บัวศรี (2542, หน้า 8-9) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies) หมายถึงสิ่งที่ รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึงผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ ผู้เรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures) หมายถึงลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์

4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) หมายถึงผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา (Content) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากการเรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) หมายถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

8. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media) หมายถึงวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

นิรมล ศตวุดิ (2543, หน้า 10) ได้เสนอแนะในการจัดทำหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรระดับใด จะต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรตามส่วนประกอบ ดังนี้

1. หลักการ เป็นเป้าหมายปลายทางของหลักสูตรนั้น จะบอกให้รู้ว่าหลักสูตรนั้น ๆ จัดขึ้นเพื่ออะไร ซึ่งกำหนดไว้ในลักษณะเชิงปรัชญาของหลักสูตร

2. จุดมุ่งหมาย แสดงความคาดหวังของหลักสูตรว่าผู้ที่เรียนจบหลักสูตรนี้แล้วจะมีคุณลักษณะอย่างไร

3. จุดมุ่งหมายเฉพาะ หรือจุดประสงค์กลุ่มวิชาและรายวิชา ระบุเฉพาะเจาะจงถึงคุณลักษณะอย่างไร

4. โครงสร้างของหลักสูตร แสดงภาพรวมของทั้งหลักสูตรว่าได้จัดเนื้อหาและประสบการณ์ของหลักสูตรในลักษณะใด สัดส่วนของเนื้อหาและประสบการณ์ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นอย่างไร ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนแสดงการแบ่งเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละเนื้อหาความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ และเวลาโดยรวมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร

5. เนื้อหาหลักสูตร ประกอบด้วย ขอบเขตเนื้อหาความรู้ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการได้ลงมือทำหรือปฏิบัติ และกิจกรรมการเรียน การสอนที่เป็นแนวทางหรือวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้เนื้อหาและประสบการณ์ต่าง ๆ

6. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วยแนวทางหรือวิธีการวัดผลและ ประเมินผลว่าผู้เรียน ได้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ จุดประสงค์รายวิชา จุดประสงค์กลุ่มวิชาและ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้วหรือยัง รวมถึงระยะเวลาการประเมินผล

7. แนวการใช้หลักสูตร ให้คำแนะนำแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ให้ใช้ หลักสูตร ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

สรุปได้ว่า นักการศึกษาที่มองหลักสูตรในลักษณะนามธรรม กล่าวว่า โครงสร้าง หลักสูตรเป็นภาพรวมของหลักสูตรที่แสดงถึงเนื้อหาวิชากับระยะเวลาการจัดประสบการณ์ ส่วน องค์ประกอบของหลักสูตร ที่สำคัญประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาวิชา เวลาเรียน การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้ และการวัดและ ประเมินผลการเรียน ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรจะเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของหลักสูตร

ส่วนนักการศึกษาที่มองหลักสูตรเป็นลักษณะรูปธรรม ก็จะมองในความหมายของ โครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตรที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

โบแชมป์ (Beauchamp, 1975, p. 129 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2543, หน้า 24) กล่าวว่า โครงสร้างหลักสูตร จะมีลักษณะเป็น 3 มิติ โดยมี มิติที่ 1 เป็นความมุ่งหมายของ การศึกษาที่มุ่งเป็นความรู้ ความคิด และทักษะ มิติที่ 2 เป็นเนื้อหาวิชาความรู้ ซึ่งจะมีการพัฒนา ต่อไปได้ไม่มีที่สิ้นสุด มิติที่ 3 เป็นระบบโรงเรียน หมายถึงระดับการจัดการเรียนการสอน แต่ โครงสร้างนี้อยู่ในกรอบหลัก 4 เส้นคือ การกำหนดเป้าหมาย คัลลองของวัฒนธรรม การ ประเมินผล และผลพลอยได้จากการปฏิบัติ

แซส (Zais, 1982 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2543, หน้า 24) กล่าวว่า โครงสร้าง หลักสูตรเป็นเสมือนสรีรวิทยา โดยเรียกโครงสร้างของหลักสูตรว่า กายภาพของหลักสูตร (Anatomy of the Curriculum) โดยกำหนดว่าหลักสูตรมีโครงสร้างประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) เป้าหมาย ความมุ่งหมาย และจุดประสงค์ 2) เนื้อหาวิชา 3) กิจกรรมการเรียน และ 4) การประเมินผล โครงสร้างทั้ง 4 ส่วนนี้จะเกี่ยวโยงกันทุกส่วน

สุนทร บำเรอราช (2543, หน้า 25-26) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร คือส่วน เติรมให้โครงสร้างมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) เอกสารหลักสูตร 2) หนังสือเรียนหรือเอกสาร ประกอบการเรียน 3) ระบบการประเมินผลการศึกษา 4) แนวการสอน หรือคู่มือการสอนวิชาต่าง ๆ

5) ครูหรือผู้สอน 6) กิจกรรมและการจัดประสบการณ์ 7) สื่อการสอนและอุปกรณ์การสอน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า นักการศึกษาที่มองหลักสูตรในลักษณะรูปธรรม โครงสร้างหลักสูตรที่สำคัญได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล สำหรับองค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่จะทำให้การใช้หลักสูตรมีความสะดวกและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เกิดประโยชน์เต็มที่กับผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นเรื่องแตกต่างกัน เรื่องของโครงสร้างคือสิ่งที่ก่อให้เกิดรูปร่าง และมักจะคงทนกว่า ส่วนองค์ประกอบคือส่วนเสริมให้โครงสร้างมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจที่สำคัญและกว้างขวาง จึงมีผู้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรไว้หลายความหมายดังนี้

ทาบา (Taba, 1962, p. 454 อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 158) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึงการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทางด้านความคิดและความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตรหมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

กู๊ด (Good, 1973, pp. 157-158 อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 159) ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะคือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอนรวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974, p. 7) ให้คำจำกัดความของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตรอาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ สำหรับนักเรียนด้วย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นการปรับปรุงหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น หรือการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยมีการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียน

การสอน การวัดผลประเมินผลอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับโรงเรียน

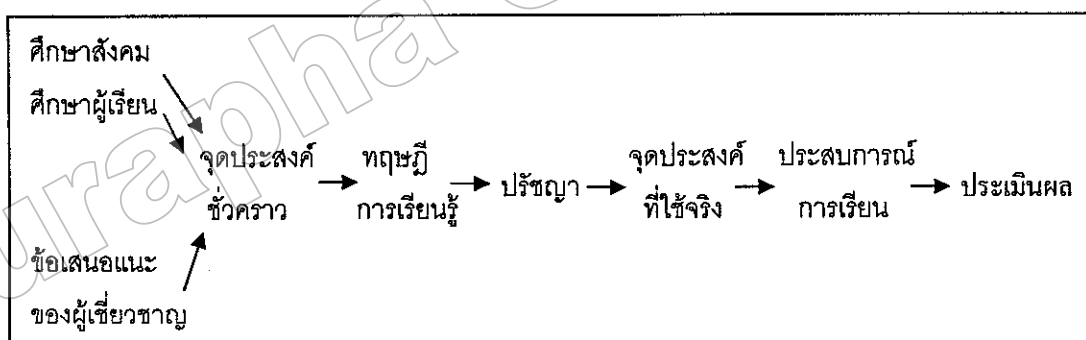
การพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นระบบ ซึ่งมีผู้ได้เสนอแนะรูปแบบต่าง ๆ ของการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler)

ไทเลอร์ (Tyler, 1949 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2547, หน้า 64-65) ได้ให้หลักเกณฑ์และเหตุผลไว้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการสอนนั้น จะต้องตอบคำถาม 4 ประการ ดังนี้

1. มีจุดประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนควรแสวงหา
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่สามารถจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนด
3. จะจัดระบบประสบการณ์ดังกล่าวนี้อย่างไร จึงจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด
4. จะประเมินประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

คำถามทั้ง 4 ประการนี้ ตรงกับองค์ประกอบที่สำคัญในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร 4 ด้าน ตามลำดับดังนี้ 1. การตั้งเป้าประสงค์ 2. การเลือกเนื้อหา 3. การสอน 4. การประเมินผล

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler)

ตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) การพัฒนาหลักสูตรจะต้องเป็นไปตามลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร เริ่มด้วยการกำหนดจุดประสงค์ชั่วคราว โดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาสังคม ศึกษาผู้เรียนและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา มาช่วยกำหนดจุดประสงค์อย่างคร่าว ๆ ซึ่งอาจมีมากเกินไปที่จะจัดเข้าไว้ในหลักสูตรได้ทั้งหมด

จึงควรกลั่นกรองให้เหลือเฉพาะจุดที่สำคัญและสอดคล้องกัน เป็นจุดประสงค์ขั้นสุดท้าย หรือ จุดประสงค์ที่ใช้จริง ในการพิจารณากลั่นกรองจุดมุ่งหมายชั่วคราวนั้น จะใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้และหลักปรัชญามาประกอบการกลั่นกรอง

ขั้นที่ 2 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ หลังจากกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรแล้ว ขั้นต่อมา ทำการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ อันเป็นสิ่งที่จะทำให้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องคำนึงถึง ลำดับก่อนหลังความต่อเนื่องและบูรณาการ ของประสบการณ์เหล่านั้น

ขั้นที่ 3 การประเมินผล เป็นขั้นสุดท้ายซึ่งจะทำให้ทราบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัด ขึ้นนั้นบรรลุประสงค์ตามที่กำหนดไว้เพียงใด

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba)

ทาบา (Taba, 1962 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2547, หน้า 65-67) ได้กล่าวถึงลำดับ ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพ ปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้ง ศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนธรรมชาติของความรู้เพื่อนำมาเป็น แนวทางในการกำหนดจุดประสงค์

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์ของการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 เป็นหลักใน การพิจารณา

ขั้นที่ 3 คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม โดยคัดเลือกมาให้เรียนเฉพาะที่ตรงกับจุดประสงค์ที่ กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 จัดระเบียบ ลำดับ และขั้นตอนของเนื้อหาวิชาที่คัดเลือกมา

ขั้นที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ โดยอาศัยความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ และวิธีสอนแบบต่าง ๆ เป็นแนวทาง

ขั้นที่ 6 จัดระเบียบ ลำดับ และขั้นตอนของประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 7 ประเมินผล เป็นขั้นที่จะทำให้ทราบว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรประสบผลสำเร็จมาก น้อยเพียงใด โดยปกติจะพิจารณาจากผลของการใช้หลักสูตร นั่นคือ พิจารณาว่าผู้เรียนได้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนการ สอนมีความเหมาะสมเพียงใด

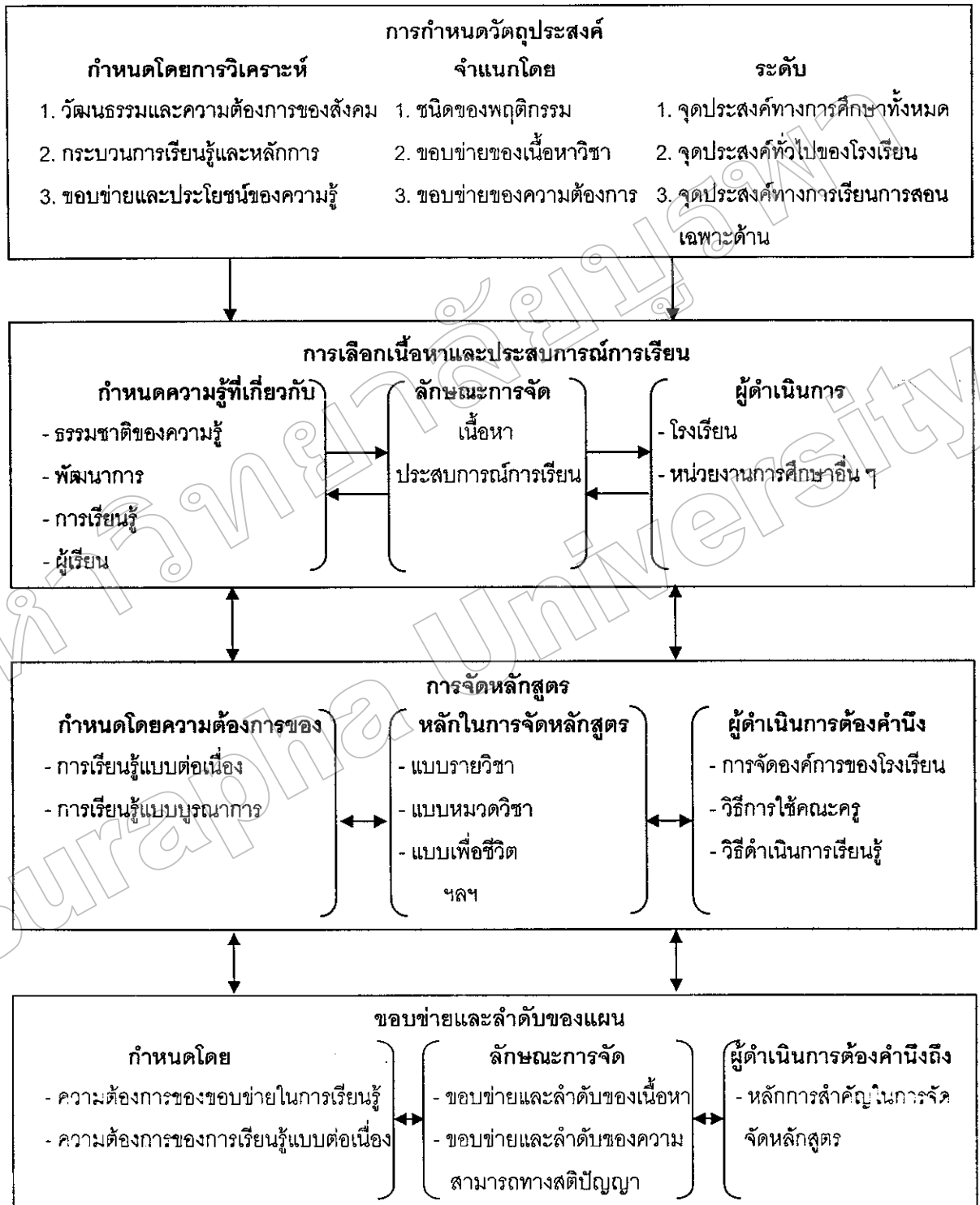
ขั้นที่ 8 ตรวจสอบความคงที่และความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอน โดยตรวจสอบตาม

แนวคำถาม

- เนื้อหาวิชาที่จัดขึ้นเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์หรือไม่
- ประสบการณ์การเรียนรู้ได้ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์หรือไม่
- ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมเพียงใด

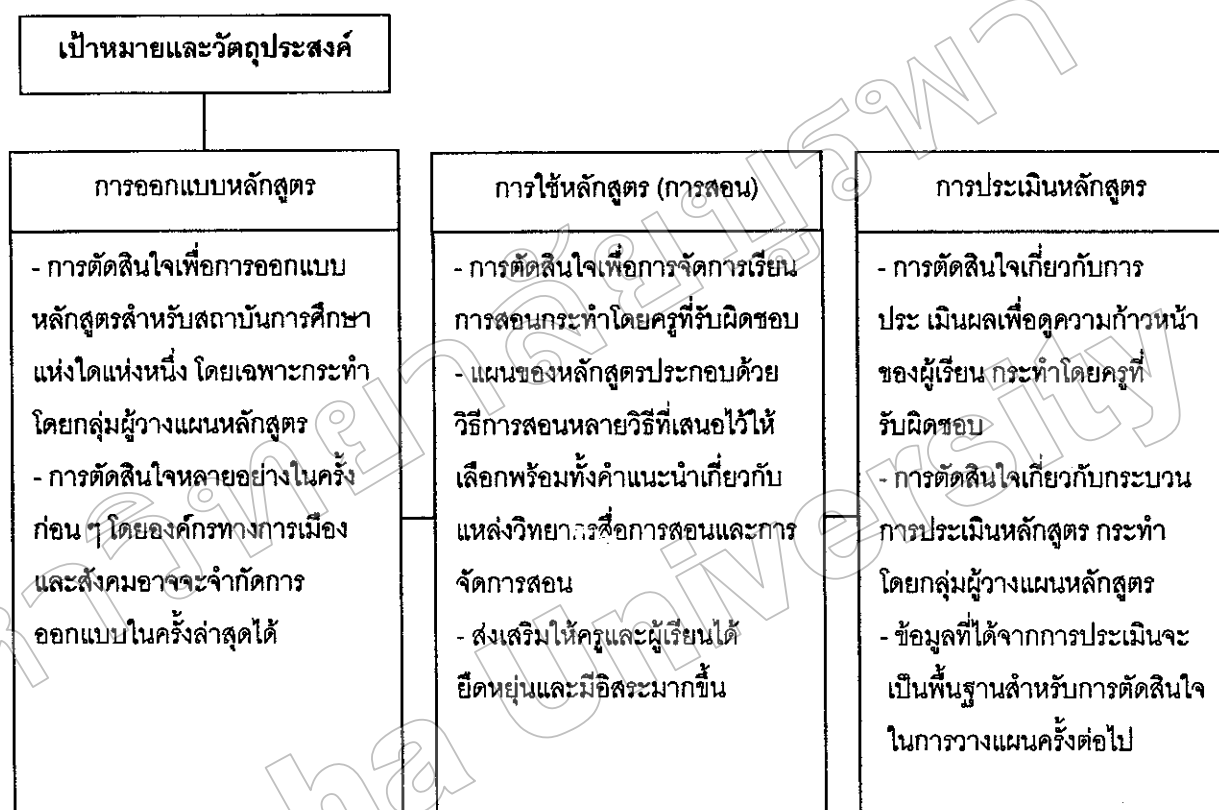
กล่าวคือ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba) ควรวางแผนและกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรโดยมีกรอบความคิดที่ชัดเจน ซึ่งสรุปเป็นรูปแบบในการวางแผนหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา (Taba) ดังนี้

รูปแบบในการวางแผนหลักสูตรของทาบ (Taba)

ภาพที่ 3 รูปแบบในการวางแผนหลักสูตรของทาบ (Taba)

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่เสนอโดยเซเลอร์ (Saylor) และคณะ
 เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์ และลูวิส (Saylor, Alexander, & Lewis, 1981, p. 30) ได้เสนอ
 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ภาพที่ 4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์ (Saylor) และคณะ

1. กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ (Goals and Objectives) นักพัฒนาหลักสูตรควรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นสิ่งแรก เป้าหมายแต่ละประเด็นควรบ่งบอกเพียงขอบเขตหนึ่งของหลักสูตร เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จะได้รับการคัดเลือกจากการพิจารณาตัวแปรภายนอก อย่างรอบคอบ ตัวแปรดังกล่าวได้แก่ ทัศนคติและความต้องการของสังคม ข้อบังคับทางกฎหมายของรัฐ และข้อค้นพบจากงานวิจัยต่าง ๆ ตลอดจนปรัชญาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร

2. การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) หลังจากที่ได้กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแล้ว นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องวางแผนออกแบบหลักสูตรตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกและจัดเนื้อหาสาระ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ได้เลือกมาแล้ว เป็นต้น อย่างไรก็ตามรูปแบบของหลักสูตรที่เลือกแล้วควรจะให้

เหมาะสม และสอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน และลักษณะของสังคม ตลอดจนข้อกำหนดต่าง ๆ ของสังคม และปรัชญาทางการศึกษา

3. การใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation) หลังจากที่ได้ตัดสินใจเลือกรูปแบบของหลักสูตร (Curriculum Design) แล้ว ก็จะเป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ โดยครูผู้สอน ควรวางแผนและจัดทำแผนการสอน ในรูปแบบต่าง ๆ ครูผู้สอนจะเลือกวิธีสอนและวัสดุสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้

4. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) การประเมินผลหลักสูตรจะเป็นขั้นตอนสุดท้ายของรูปแบบนี้ นักพัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอนจะต้องตัดสินใจเลือกเทคนิคการประเมินผลที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือสามารถบอกได้ว่าหลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินหลักสูตรควรเน้นที่การประเมินตัวหลักสูตร คุณภาพของการสอนและพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียนผลจากการประเมินด้วยเทคนิควิธีการประเมินที่เลือกแล้วนี้จะช่วยให้ นักพัฒนาหลักสูตรสามารถตัดสินใจว่ายังคงใช้หลักสูตรนี้ต่อไป ควรปรับปรุงแก้ไขหรือควรยกเลิกหลักสูตรดังกล่าว

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ สจัด อุทรานันท์

สจัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 38) ได้เสนอแนวคิดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา ความต้องการของสังคมและผู้เรียน

2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นขั้นตอนที่กระทำหลังจากได้วิเคราะห์และได้ทราบถึงสภาพปัญหา ตลอดจนความต้องการต่าง ๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระในขั้นตอนนี้จะต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรองถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

4. การกำหนดมาตรฐานการวัดและการประเมินผล ขั้นนี้มุ่งจะหากฎเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลอะไรบ้าง จึงสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นนี้มุ่งศึกษาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตร หลังจากได้มีการร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว เพื่อหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น

6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังจากได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้วก็ควรประเมินผลการใช้ว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีความเหมาะสม สอดคล้อง และมีจุดใดบ้างที่ควร

ได้รับการปรับปรุงแก้ไข

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หลังจากที่ได้รับการตรวจสอบและประเมินผลเบื้องต้น แล้วหากพบว่า มีข้อบกพร่องให้ปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การใช้หลักสูตร บรรลุตามเป้าหมายกำหนด

จากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ควร ดำเนินการ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ต่อจากนั้นสร้างหลักสูตรฉบับร่าง ทำการตรวจสอบคุณภาพ หลักสูตรฉบับร่าง ทดลองใช้หลักสูตร ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร และประเมินผลการใช้หลักสูตร

หลักการในการพัฒนาหลักสูตร

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 89) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร มีหลักการดังนี้

1. ต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน มีระเบียบแบบแผนและดำเนินงานตามลำดับตาม ขั้นตอนจนถึงขั้นสุดท้าย
2. เป็นส่วนที่สร้างความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนที่ดีขึ้นกว่าหลักสูตรเดิม
3. คำนึงถึงการอบรมครูประจำการให้เกิดความเข้าใจหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยทันทีเมื่อหลักสูตรใหม่ได้พัฒนาขึ้นมาและจะนำไปใช้
4. คำนึงถึงตัวผู้เรียนที่จะได้รับผลจากหลักสูตรที่สร้างขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้เป็นการได้ผลทั้ง ในด้านจิตใจและด้านทัศนคติ
5. ได้รับความร่วมมือและมีการประสานงานเป็นอย่างดีจากผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง เอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาดำเนินงานอย่างพร้อมเพียง
6. มีผู้ชำนาญการในด้านการพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้นำและมีความสามารถเป็นอย่างดี รู้จักเนื้อหาสาระนั้นอย่างลึกซึ้งดีพอที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 160) ได้กล่าวว่า หลักในการพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้

1. จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญและมีความสามารถในงานพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นอย่างดี
2. จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานอย่างดีจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทุก ฝ่ายทุกระดับ
3. จำเป็นต้องมีการดำเนินงานเป็นระเบียบแบบแผนต่อเนื่องกันไปเริ่มตั้งแต่การวาง จุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจนถึงการประเมินผลการพัฒนาหลักสูตร ในการดำเนินงาน จะต้องคำนึงถึงจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงว่า การพัฒนาหลักสูตรจะเริ่มที่จุดใด จะเป็นการ พัฒนาส่วนย่อยหรือการพัฒนาทั้งระบบ และจะดำเนินการอย่างไรในขั้นต่อไป ผู้มีหน้าที่ในการ พัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดหลักสูตร ครูผู้สอน หรือนักวิชาการทางด้าน

การศึกษาและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมมือกันพิจารณาอย่างรอบคอบ และดำเนินการอย่างมีระเบียบแบบแผนทีละขั้นตอน

4. จะต้องรวมผลงานต่าง ๆ ทางด้านหลักสูตรที่ได้สร้างขึ้นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นเอกสารหลักสูตร เนื้อหาวิชา การทำการทดสอบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ หรือการจัดการเรียนการสอน

5. จะต้องมีการฝึกอบรมครูประจำการให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรใหม่ ความคิดใหม่ แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่

6. จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ในด้านการพัฒนาจิตใจ และทัศนคติของผู้เรียนด้วย นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2547, หน้า 73) ได้กล่าวว่า หลักของการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไป

1. ใช้พื้นฐานจากประวัติศาสตร์ ปรัชญา สังคม จิตวิทยา และวิชาความรู้ต่าง ๆ
2. พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยวิเคราะห์ปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
3. พัฒนาให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
4. พัฒนาให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้
5. ในการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องพิจารณาความเหมาะสมในด้านความยากง่าย ลำดับก่อนหลัง ความต่อเนื่อง และบูรณาการของประสบการณ์ต่าง ๆ
6. พัฒนาในทุกจุดอย่างมีประสานสัมพันธ์กัน ตามลำดับจากจุดประสงค์ สาระความรู้ และประสบการณ์ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล
7. พิจารณาความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ
8. พัฒนาอย่างเป็นระบบ
9. พัฒนาต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง
10. มีการวิจัยติดตามผลอยู่ตลอดเวลา
11. ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ
12. อาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย

จากหลักการของการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ต้องมีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และร่วมมือกันประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทุกระดับ นอกจากนี้ต้องสร้างความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนที่ดีขึ้นกว่าหลักสูตรเดิม เป็นประโยชน์ในด้านการพัฒนาจิตใจ และทัศนคติของผู้เรียน สอดคล้องกับระดับพัฒนาการ

ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ของสังคมและสามารถปฏิบัติได้จริง ต้องมีการอบรมครู ผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยทันทีเมื่อหลักสูตรใหม่ได้พัฒนาขึ้นมาและจะนำไปใช้ และในการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องพิจารณาความเหมาะสมในด้านความยากง่าย ลำดับก่อนหลัง ความต่อเนื่อง และบูรณาการของประสบการณ์ต่าง ๆ พัฒนาในทุกจุดอย่างมีประสานสัมพันธ์กัน ตามลำดับจากจุดประสงค์ สาระความรู้และประสบการณ์ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

5. การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ในการนำหลักสูตรไปสู่โรงเรียนและจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายตั้งแต่ระดับกระทรวงถึงสถานศึกษา แต่ละฝ่ายมีความเกี่ยวข้องในแต่ละส่วนของการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น หน่วยงานส่วนกลาง เกี่ยวข้องในด้านการบริหารและบริการหลักสูตรกับการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องในด้านการบริหารและบริการหลักสูตร การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ครูผู้สอน เกี่ยวข้องในด้านการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องเป็นขั้นตอนตามลำดับ นับแต่ขั้นการวางแผน และเตรียมการในการนำหลักสูตรไปใช้ในการตรวจสอบลักษณะหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตร และการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนมาคือดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีระบบ นับแต่การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริการวัสดุหลักสูตรและสิ่งอำนวยความสะดวกในการนำหลักสูตรไปใช้ และการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ส่วนขั้นสุดท้ายต้องติดตามประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ นับแต่ การนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร การติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นบรรลุผลตามจุดหมาย และเป็นกระบวนการที่ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคล ที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย และที่สำคัญที่สุดคือครูผู้สอน (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 218)

การนำหลักสูตรไปใช้ควรเริ่มโดยการใช้กลวิธีหลายรูปแบบในการกระตุ้นผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครู ให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ให้เข้าใจเจตนารมณ์ของหลักสูตรและให้หมดข้อสงสัยต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรที่จะนำมาใช้ กระบวนการที่จะทำให้เกิดเช่นนี้ได้ประกอบด้วย (Sowell, 1996, pp. 245-247 อ้างถึงใน นิรมล ศตวุฒิ, 2543, หน้า 93-94)

1. ขั้นริเริ่ม (Initiations) ได้แก่การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะครูได้เข้าใจ

หลักสูตรใหม่หรือหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ อาจจะทำในรูปของการประชุมเพื่อพัฒนาทางวิชาชีพ (Professional Development) หรือการประชุมเพื่อพัฒนาครูประจำการ (Inservice Session) จุดมุ่งหมายหลักของกิจกรรมเหล่านี้เพื่อให้ข้อมูลและปฐมนิเทศให้ครูและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจ บทบาทของตัวเองในฐานะเป็นผู้ใช้หลักสูตร

2. ขั้นกลาง (Interventions) เป็นขั้นที่จัดกิจกรรมหลากหลายให้กับครูในระหว่างการใช้หลักสูตร อาจารย์ใหญ่เป็นบุคคลหลักในการที่จะจัดหาสิ่งสนับสนุนการใช้หลักสูตร จัดหาทรัพยากรสนับสนุนการปรับใช้หลักสูตร นำครู และติดตามดูแลครู กระตุ้น ผลักดัน และให้ข้อมูล แก่บุคลากรในชุมชนและอาจมีคณะบุคคลที่อำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (Change Facilitators) มาร่วมให้คำแนะนำ ดูแล จัดฝึกอบรม ช่วยครูในด้านการผลิตสื่อและเอกสารการสอน ซึ่งจะทำให้ความเข้าใจแก่บุคคลที่ยังไม่เข้าใจความจำเป็น ในการใช้หลักสูตรนี้ ช่วยครูในการเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแนวคิดใหม่ในหลักสูตรใหม่ พยายามทำให้ กระบวนการใช้หลักสูตรก้าวหน้าไปในทางที่ดี

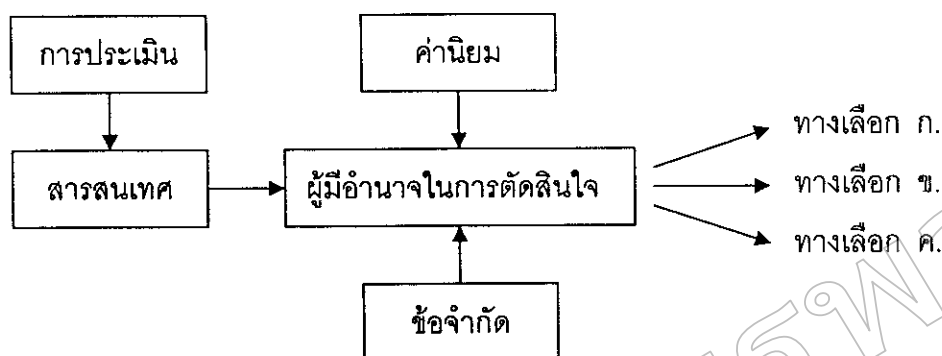
3. ขั้นคุ้นเคย (Institutionalizations) เป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับครูเป็นรายบุคคล ในขั้นนี้ ความรู้สึกกังวลของครูเมื่อแรกเริ่มจะต้องลดลงถึงระดับที่ใช้หลักสูตรได้อย่างสบาย ถึงขั้นนี้ครูจะ ฝึาผลของหลักสูตรใหม่หรือหลักสูตรปรับปรุงใหม่ ครูจะมีประสบการณ์เพียงพอในการใช้ หลักสูตรใหม่แล้ว และครูมีพฤติกรรมไปตามที่คาดหวัง ซึ่งการใช้หลักสูตรกว่าจะมาถึงขั้นนี้ต้องใช้ ระยะเวลาานาน

สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นผู้นำ หลักสูตรไปใช้ ให้ยอมรับ ประกอบด้วยกระบวนการ สร้างความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร จัด กิจกรรมหลากหลายที่คอยกระตุ้น ผลักดันให้ครูเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแนวคิดใหม่ใน หลักสูตรใหม่ พยายามทำให้กระบวนการใช้หลักสูตรก้าวหน้าไปในทางที่ดี ซึ่งจะทำให้ครูสามารถ ใช้หลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพ

ความรู้เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

1. ความหมายของการประเมินหลักสูตร

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544, หน้า 21) กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการสังเกต (เชิงคุณค่า) เพื่อช่วยให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุดดังรูป

ภาพที่ 5 นิยามของการประเมินเพื่อการตัดสินใจ

นิรมล ศตวุฒิ (2543, หน้า 105) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การหาคำตอบว่าหลักสูตรบรรลุผลตามที่กำหนดจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ บรรลุผลมากน้อยเพียงไร และสาเหตุที่ไม่บรรลุผลเพราะอะไร การประเมินหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่าการนำหลักสูตรไปใช้จริงแล้วนั้นได้ผลใกล้เคียงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

สตฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam et al., 1971, p. 128 อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 248) ให้ความหมายว่า การประเมินหลักสูตร คือ กระบวนการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

สมคิด พรหมจ้อย (2546, หน้า 29) กล่าวว่า การประเมินเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงานตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด การประเมินผลเป็นกระบวนการบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการหรือแผนงาน ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการและแผนงานหรือไม่เพียงใดสามารถทำได้ทั้งการประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินขณะดำเนินการอยู่ และการประเมินผลหลังจากการดำเนินงานได้สิ้นสุดลงแล้ว

ศิริชัย กาญจนวาสี (2546, หน้า 21-22) กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการศึกษาสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย เพื่อเป็นการตรวจสอบการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการช่วยเสนอสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจให้กับผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายด้วยการบรรยายอย่างลุ่มลึก อีกทั้งเป็นการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2547, หน้า 2) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการศึกษาแสวงหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์

และขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไร และบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีผลกระทบในแง่บวกต่าง ๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรบ้าง

จากความหมายของการประเมินหลักสูตร สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการตรวจสอบความก้าวหน้าของการนำหลักสูตรมาใช้ ทำให้ได้สารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ว่าหลักสูตรนั้นมีผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางเอาไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ผลที่ได้จะช่วยเป็นทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินกระทำได้ทั้งก่อนเริ่มใช้หลักสูตร ขณะดำเนินการใช้หลักสูตร และหลังจากการดำเนินการใช้หลักสูตรสิ้นสุดลง

2. จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

ทาบ (Taba, 1962, p. 310 อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 250) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินหลักสูตรกระทำขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา การประเมินดังกล่าวจะครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่ง ได้แก่ จุดประสงค์ ขอบเขตของเนื้อหาสาระ คุณภาพของผู้บริหาร และผู้ใช้หลักสูตร สมรรถภาพของผู้เรียน ความสัมพันธ์ของวิชาต่าง ๆ การใช้สื่อและวัสดุการสอน ฯลฯ

นิรมล ศตวุฒิ (2543, หน้า 105) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. หาคุณค่าของหลักสูตร หลักสูตรนั้นสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ และสนองความต้องการของสังคมเพียงใด
2. ตัดสินเกี่ยวกับรูปแบบ การสอนและการบริหารหลักสูตร การวางแผนหลักสูตรและรูปแบบของหลักสูตร การสอนตามหลักสูตร และการบริหารงานเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่
3. วัดคุณภาพผลผลิต ผู้ที่เรียนจบตามหลักสูตรมีคุณภาพเพียงใด
4. ปรับปรุงหลักสูตร หลักสูตรมีข้อบกพร่องทั้งหมดอะไรบ้าง และระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรมีปัญหาอุปสรรคในแต่ละส่วนของหลักสูตรอะไรบ้าง นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หรือพิจารณาว่าควรจะใช้หลักสูตรนี้ต่อไปหรือไม่

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร เพื่อศึกษากระบวนการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หาคุณค่าของหลักสูตร ว่าตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ ตัดสินเกี่ยวกับรูปแบบการสอนและการบริหารหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่ ผลผลิตจากหลักสูตรมีคุณภาพเพียงใด หลักสูตรมี

ข้อบกพร่องอะไรบ้าง และระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรมีปัญหาและอุปสรรคแต่ละส่วนอะไรบ้าง จะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพ

3. ระยะของการประเมินหลักสูตร

สมคิด พรหมจรรย์ (2546, หน้า 31) ได้กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตรแบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน แบ่งเป็นการประเมินก่อนเริ่มใช้หลักสูตร ขณะดำเนินการใช้หลักสูตร และหลังการใช้หลักสูตร มีรายละเอียดดังนี้

1. ประเมินก่อนการใช้หลักสูตร (Pre-Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดหมายเพื่อตัดสินใจเลือกหลักสูตร ตรวจสอบความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของการวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร ความเป็นไปได้ของหลักสูตรในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ คุณภาพของหลักสูตร รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่หลักสูตรนั้นจะบรรลุผลตามจุดหมายหมาย การประเมินก่อนการใช้หลักสูตรมีความเชื่อบนพื้นฐานที่ว่า ถ้าตัวหลักสูตรนั้นได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม สมเหตุสมผลมีความจำเป็น คุณภาพดี ความเป็นไปได้ โอกาสที่หลักสูตรจะบรรลุตามจุดหมายหมายก็ย่อมสูง
2. การประเมินในระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร (Implementation Evaluation or Process Evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินการใช้หลักสูตรเมื่อนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้ หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใด จุดเด่น จุดด้อย มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินกระบวนการดำเนินการใช้หลักสูตรนั้น พยายามตอบคำถามว่า ทำไมจึงเกิดปัญหา อุปสรรค หรือไม่เกิดปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการ ถ้าเกิดปัญหาจะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขได้ทันทั่วทั้ง การประเมินในขณะดำเนินการใช้หลักสูตรจึงมีบทบาทในการปรับปรุงการดำเนินการใช้หลักสูตรต่อไป
3. การประเมินหลังการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าหลักสูตรประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลจากการใช้หลักสูตรบรรลุตามที่จุดหมายกำหนดไว้หรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ การประเมินในลักษณะนี้ จะเป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นโดยเทียบกับจุดหมายที่กำหนด โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.1 ประเมินทันทีที่หลักสูตรสิ้นสุดการใช้

3.2 การติดตามผลต่อมา โดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของหลักสูตรที่ต้องอาศัยการทิ้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1-2 ปี เป็นต้นไป

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ประเมินไว้ตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ บางท่านเรียกการประเมินลักษณะนี้ว่า การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation)

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 252) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินหลักสูตรที่ดีต้องตรวจสอบเป็นระยะเพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ (Project Analysis) ในช่วงระหว่างที่มีการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร อาจมีการดำเนินการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการจัดทำ นับแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายไปจนถึงการกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งสามารถทำได้ 2 ลักษณะ

1. ประเมินหลักสูตรเมื่อสร้างหลักสูตรฉบับร่างเสร็จแล้วก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้จริง ควรมีการประเมินตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่าง และองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรในระยะนี้ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านพัฒนาหลักสูตร ทางเนื้อหาวิชาทางด้านวิชาชีพครู ทางด้านการวัดผล หรือจะให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์หรือพิจารณา ก็ได้

2. ประเมินหลักสูตรในขั้นทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ขาดตกบกพร่องหรือเป็นปัญหา ให้มีความสมบูรณ์เพื่อประสิทธิภาพในการนำไปใช้ต่อไป

ระยะที่ 2 การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร (Formative Evaluation) ในขณะที่มีการดำเนินการใช้หลักสูตรที่จัดทำขึ้น ควรมีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใดหรือบกพร่องในจุดไหน จะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม เช่น ประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรในด้านการบริหาร การจัดการหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ระยะที่ 3 การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร (Summative Evaluation) หลังจากที่มีการใช้หลักสูตรมาแล้วระยะหนึ่ง หรือครบกระบวนการเรียบร้อยแล้ว ควรจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งได้แก่การประเมินองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรทั้งหมด คือ เอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การบริหารหลักสูตรการนิเทศกำกับติดตาม การจัดกระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ เพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นควรจะดำเนินการใช้ต่อไป หรือควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หรือควรยกเลิก

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรเป็นผู้วิเคราะห์พิจารณา

ระยะที่ 2 การประเมินหลักสูตรระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรที่กำลังดำเนินการใช้อยู่มีปัญหาคืออะไร ขอบกพร่องอะไรบ้างจะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

ระยะที่ 3 การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรที่ใช้มา ได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ควรจะดำเนินการใช้ต่อไปหรือควรจะยกเลิก การประเมินหลักสูตรโดยใช้ผลการใช้หลักสูตรเทียบกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ประเมินทันทีที่หลักสูตรสิ้นสุดการใช้ และ การติดตามผลต่อมา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการประเมินหลักสูตรระหว่างดำเนินการ เพื่อตรวจสอบหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนจำอากาศ พุทธศักราช 2548 ว่ามีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการหรือไม่อย่างไร เพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจที่จะปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรต่อไป

4. ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร

ทาบ (Taba, 1962, p. 324 อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 255) ได้ให้แนวทางในการประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการ มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์และตีความวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มองเห็นกระจ่างชัดในเชิงพฤติกรรมคือ ปฏิบัติได้จริง (Formulation and Clarification for Objective)
2. คัดเลือกและสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับค้นหาหลักสูตร (Selection and Construction of the Appropriate Instruments for Getting Evidences)
3. ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นประเมินผลหลักสูตรตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (Application of Evaluative Criteria)
4. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียนและลักษณะของการสอนเพื่อนำมาประกอบ ในการแปลผลของการประเมิน (Information on the Background of Students and the Nature of Instruction in the Light of Which to Interpret the Evidence)
5. แปลผลของการประเมิน เพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตรและการสอนต่อไป (Translation of Evaluation Findings into Improvement of the Curriculum and Instruction)

สมคิด พรหมจ้อย (2546, หน้า 35) ได้กล่าวว่าในการประเมินโครงการหรือหลักสูตร ซึ่งถือเป็นการวิจัยรูปแบบหนึ่ง มีกระบวนการดำเนินการประเมิน ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประเมินอะไร เป็นการวิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน
2. ทำไมจึงต้องประเมิน เป็นหลักการและเหตุผลของการประเมิน
3. ประเมินเพื่ออะไร เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน
4. มีแนวคิดทฤษฎีอะไรบ้าง เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการประเมิน
5. จะประเมินได้อย่างไร เป็นการออกแบบการประเมิน ได้แก่

- 5.1 กำหนดรูปแบบการประเมิน
 - 5.2 กำหนดประเภทของตัวแปรหรือข้อมูล หรือตัวชี้วัด
 - 5.3 กำหนดแหล่งข้อมูล/ ผู้ให้ข้อมูล
 - 5.4 กำหนดเครื่องมือ/ วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 5.5 กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 5.6 กำหนดเกณฑ์การประเมิน
 6. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีอะไรบ้าง คือ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
 7. จะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีใด คือการเก็บรวบรวมข้อมูล
 8. จะสรุปข้อมูลให้มีความหมายได้อย่างไร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล
 9. จะนำผลการประเมินไปใช้ได้อย่างไร คือการเขียนรายงานผลการประเมิน
- ในการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1 ถึง 5 เมื่อเสร็จสิ้นถึงขั้นตอนที่ 5 ผลลัพธ์ของงานที่

นักประเมินได้ก็คือ คำโครงการประเมิน (Evaluation Proposal) หรือแผนการประเมินโครงการ ซึ่งอยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

จากที่กล่าวมา สรุปขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรได้ดังนี้ ขั้นแรกวิเคราะห์หลักสูตรว่า อยู่ในระยะใดของการใช้หลักสูตร แล้วกำหนดว่าจะประเมินอะไร จากนั้นกำหนด หลักการ เหตุผล และวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการประเมินหลักสูตร ใช้ของใคร โดยกำหนดกรอบหรือรูปแบบในการประเมินหลักสูตร ประเภทของตัวแปรหรือข้อมูล หรือตัวชี้วัดแหล่งข้อมูล/ ผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือ/ วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินใช้เครื่องมืออะไรบ้าง และ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วเขียนรายงานการประเมินหลักสูตร

5. รูปแบบของการประเมินหลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 259-260) กล่าวว่า รูปแบบของการประเมินหลักสูตร มี นักวิชาการซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการประเมินผลเสนอแนะหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งสามารถนำมาศึกษาเพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ ในปัจจุบันรูปแบบของการประเมินหลักสูตรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. รูปแบบของการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นการประเมินผลก่อนนำหลักสูตรไปใช้ กลุ่มนี้จะเสนอรูปแบบที่เด่น ๆ คือ รูปแบบการประเมินหลักสูตรด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบปุชของค์ (Puissance Analysis Technique)

2. รูปแบบของการประเมินหลักสูตรในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตรสามารถ

แบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

2.1 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่จะประเมินว่าหลักสูตรมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายเป็นหลัก กล่าวคือพิจารณาว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ (Hammond)

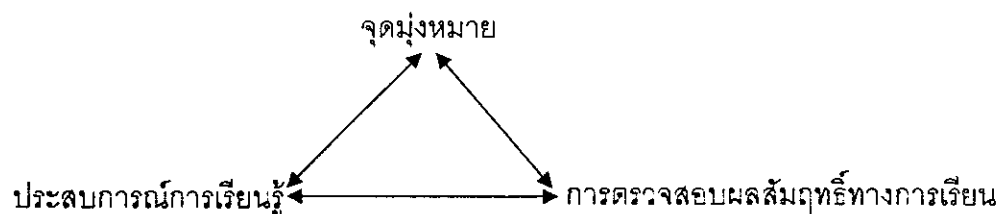
2.2 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ไม่ยึดเป้าหมาย (Goal Free Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่นำความคิดของผู้ประเมินเป็นตัวกำหนดความคิดในโครงการประเมิน ผู้ประเมินจะประเมินเหตุการณ์ที่เกิดตามสภาพความเป็นจริง มีความเป็นอิสระในการประเมิน และต้องไม่มีความลำเอียง เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริเวน (Scriven)

2.3 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์เป็นหลัก เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค (Stake)

2.4 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision-Making Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวัส (Provus) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของโกว์ (Gow)

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler)

ไทเลอร์ (Tyler, 1943 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจรรย์, 2547, หน้า 43) เป็นผู้วางรากฐานการประเมินหลักสูตร โดยเสนอแนะแนวคิดว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่

ภาพที่ 6 รูปแบบการประเมินผลของไทเลอร์ (Tyler)

ไทเลอร์ (Tyler) มีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ชัดเจนรัดกุม และจำเพาะเจาะจงแล้ว

จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง เขาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโดยเสนอเป็นกรอบแนวคิด ครั้งแรกในปี ค.ศ.1943 โดยเน้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการหรือหลักสูตรให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้วประเมินความสำเร็จของวัตถุประสงค์เหล่านั้น โดยมีแนวความคิดว่าโครงการหรือหลักสูตรจะสำเร็จหรือไม่ ดูได้จากผลผลิตของโครงการว่า ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่เท่านั้น แนวคิดลักษณะนี้เรียกว่าแบบจำลองยึดความสำเร็จเป็นหลัก

ไทเลอร์ (Tyler) มีความเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อตัดสินว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่มีส่วนใดบ้างต้องปรับปรุงแก้ไข และถือว่าการประเมินโครงการหรือหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ลำดับขั้นของการประเมินการเรียนการสอนมีดังนี้ กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมด้วยความชัดเจน เจาะเจาะจง กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษาที่ต้องการให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม เมื่อจบบทเรียนจึงมีการประเมินผลโครงการ โดยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากแนวคิดของ ไทเลอร์ (Tyler) ในการประเมินหลักสูตรจะเห็นว่าเป็นการยึดความสำเร็จของผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่จะใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน โดยอาศัยการวัดพฤติกรรมก่อนและหลังเรียนและมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก่อนล่วงหน้าว่าความสำเร็จระดับใดจึงจะประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริเวน (Scriven)

สคริเวน (Scriven, 1967 อ้างใน สมคิด พรหมจรรย์, 2547, หน้า 49-50) ได้กล่าวว่าจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการประเมิน มี 2 ประการ คือ

1. การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น เพราะการประเมินช่วยให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ
2. การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินในคุณค่าของโครงการ ตลอดจนค้นหาสิ่งที่ดีของโครงการเพื่อนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นที่คล้ายคลึงกันต่อไป

วิธีการประเมิน ในการประเมินมีวิธีการที่สามารถนำไปใช้ได้ 2 วิธี คือ

1. การประเมินก่อนมีการปฏิบัติงาน หรือ การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) คือ ประเมินคุณค่าของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น เนื้อหา จุดมุ่งหมาย

กระบวนการ การให้คะแนน และ เจตคติของครู เป็นการประเมินก่อนที่จะนำไปปฏิบัติงาน

2. การประเมินคุณค่าการปฏิบัติงาน (Pay – off Evaluation) คุณค่าจากผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมือวัดกับนักเรียน เป็นการประเมินในส่วนซึ่งเป็นผลที่มีต่อผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ เช่น ผลที่ได้จากคะแนนสอบ หรือผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริหาร ฯลฯ การประเมินคุณค่าการปฏิบัติงานให้ความสนใจเกี่ยวกับผลของโครงการที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ จึงจัดว่าเป็นการตัดสินคุณค่าของโครงการโดยอิงเกณฑ์ภายนอก

จากแนวคิดของ สคริเวน (Scriven) นำมาใช้ในการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนจำอากาศ พุทธศักราช 2548 ครั้งนี้ คือ การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ หรือหลักสูตรที่กำลังดำเนินการใช้อยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรดีหรือไม่ดีอย่างไร มีคุณค่าเพียงใด เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพราะการประเมินช่วยให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร สิ่งที่น่าสนใจประเมินในระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร ได้แก่ ความสมบูรณ์ของเนื้อหาด้านโครงสร้าง เนื้อหาวิชา การวัดและประเมินผล ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน ความพร้อมของบุคลากร อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างการใช้หลักสูตร

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค (Stake)

สเตค (Stake, 1967 อ้างถึงใน สมคิด พรมจัย, 2547, หน้า 52-55) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินมีอยู่ 2 ประการ คือ เพื่อต้องการได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาบรรยายเกี่ยวกับโครงการนั้น และเพื่อต้องการได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินคุณค่าของโครงการ

สเตค (Stake) ได้เสนอโครงการของรูปแบบการประเมิน ใช้ชื่อว่า รูปแบบการประเมินเคาน์เทนแนนซ์ (Countenance Model) ซึ่งตามโครงสร้างของรูปแบบนี้ได้จำแนกข้อมูลการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ เมตริกบรรยาย (Description Matrix) และเมตริกตัดสินคุณค่า (Judgement Matrix) และได้เสนอว่าก่อนบรรยายหรือตัดสินคุณค่าของโครงการใด ๆ นักประเมินควรทำการวิเคราะห์หลักการและเหตุผลของโครงการนั้น ๆ ด้วย การประเมินโครงการตามแนวคิดของสเตค ผู้ประเมินจะต้องรวบรวมข้อมูลแท้จริงให้ได้ เนื่องจากแหล่งข้อมูลมีมากมาย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีหลายวิธี ข้อมูลที่ต้องการคือข้อมูลที่นำมาใช้เพื่อการอธิบาย และการตัดสินใจตามรูปแบบการประเมินนี้ได้จำแนกสิ่งที่จะต้องพิจารณาในการประเมินออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) หมายถึงสภาพเงื่อนไขที่มีอยู่ก่อนแล้วหรือปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ

2. การปฏิบัติ (Transaction) หมายถึง กิจกรรมดำเนินการ กิจกรรมที่ปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียน พฤติกรรมระหว่างบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน เป็นต้น

3. ผลลัพธ์หรือการดำเนินงาน (Outcomes) หมายถึงผลผลิตที่เกิดขึ้นจากโครงการ การเก็บข้อมูล ผู้ประเมินจะต้องบันทึกข้อมูล ทั้งสามชนิดนี้แบ่งแยกเป็น 4 ประเภท คือ

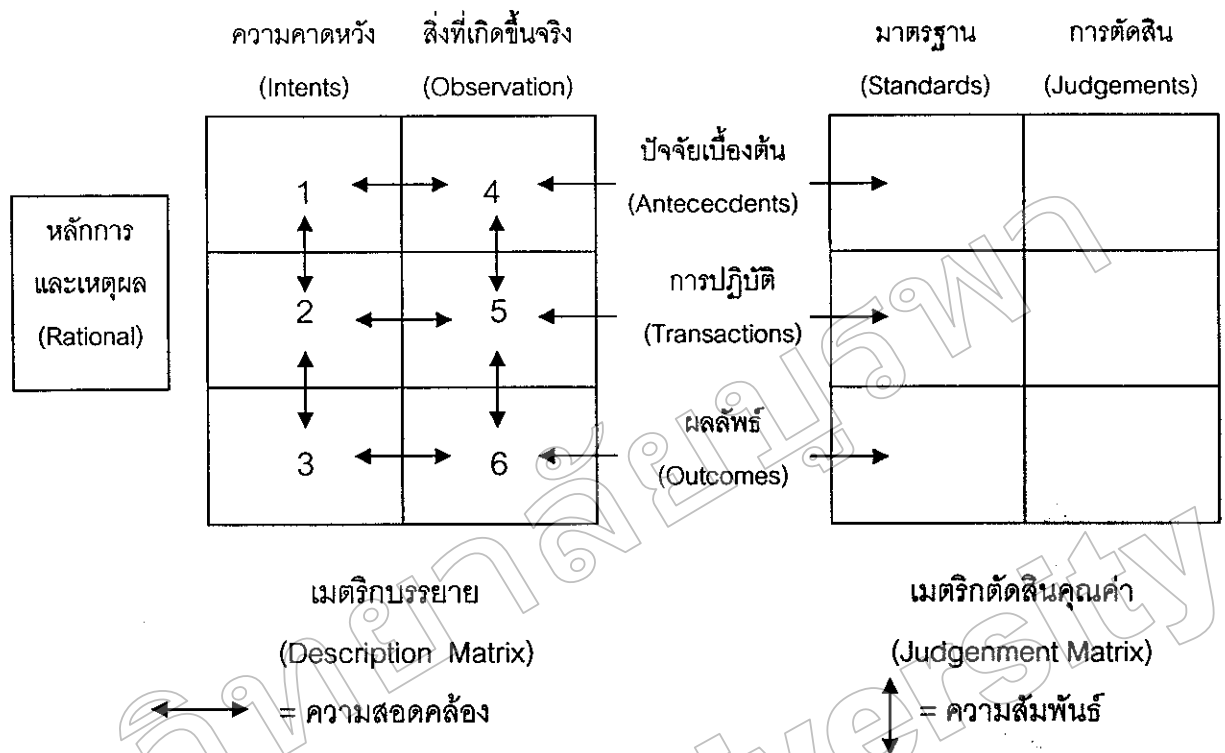
1. ความคาดหวังหรือแผนงาน (Intents) หมายถึง สิ่งที่คาดหวังไว้จำแนกเป็นความคาดหวังเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลการดำเนินงานโครงการ

2. สิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Observations) หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นจริงซึ่งจำแนกเป็นสภาพการณ์ ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลการดำเนินงาน

3. มาตรฐาน (Standards) หมายถึง แนวทางการดำเนินงานคุณลักษณะที่ควรจะมีหรือควรจะได้รับเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและผลการดำเนินงาน

4. การตัดสินใจ (Judgement) หมายถึง การพิจารณาผลการตัดสินใจเป็นการพิจารณาสรุปเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและการดำเนินงาน

ในการประเมิน ผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลเพื่อการบรรยายและต้องมีการศึกษาความสอดคล้องระหว่างความคาดหวัง กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลลัพธ์ เมื่อได้ผลอย่างไร แล้วจึงเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และมาตรฐานที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแล้วตัดสินใจ แนวคิดของสเตคแสดงได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 7 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเทค (Stake)

สเทค (Stake) เสนอวิธีการประเมินในรูปแบบของเมตริก (Matrix) สองประเภทคือ เมตริกบรรยาย และเมตริกตัดสินคุณค่า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ในเมตริกบรรยาย แบ่งออกเป็น 6 ช่องคือ

ช่องที่ 1 หมายถึง ภาพการณ์ที่คาดหวังว่าต้องมียู่ก่อนที่การดำเนินงานโครงการเกิดขึ้น โดยถือว่าเป็นภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดผลดังที่คาดหวังไว้

ช่องที่ 2 หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานตามความคาดหวังว่าจะเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ คือ ก่อให้เกิดผลตามที่มุ่งหมายไว้

ช่องที่ 3 หมายถึง ผลลัพธ์ที่คาดหวังว่าจะได้รับหลังจากการดำเนินงาน

ช่องที่ 4 หมายถึง ปัจจัยเบื้องต้นที่มีอยู่จริงก่อนที่เริ่มโครงการ

ช่องที่ 5 หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามที่สังเกตได้จริงจากโครงการ

ช่องที่ 6 หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ หลังจากโครงการจบลงแล้ว

ตั้งแต่ช่องที่ 1 ถึง 6 ผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลใน 2 แนวคือ ในแนวตั้ง ได้แก่ ช่อง 1-2-3 และ 4-5-6 ควรมีความสัมพันธ์กัน เพื่อดูว่าปัจจัยเบื้องต้นเอื้ออำนวยต่อกระบวนการหรือไม่และในแนวนอนได้แก่ 1-4, 2-5 และ 3-6 ต้องมีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้เพื่อ

ต้องการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติจริง ๆ ในแต่ละส่วนตามแนวดังนั้นมีความสอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังไว้หรือไม่ ประการใด และต้องมีการปรับปรุงในส่วนใดบ้าง

เมื่อพิจารณา ทั้งในแนวดิ่งและในแนวนอนแล้วพบว่า มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน แสดงว่าโครงการที่บรรลุตามที่คาดหวังเอาไว้

2. ในเมตริกการตัดสินใจคุณค่า จำเป็นต้องใช้เกณฑ์มาตรฐานเพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากเมตริกบรรยาย เกณฑ์มาตรฐานนี้อาจมีอยู่ก่อนแล้วหรือตั้งขึ้นใหม่โดยคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบโครงการก็ได้ สำหรับที่มาของการตัดสินใจควรให้ผู้ประเมินมีบทบาทด้วย คือ ต้องสรุปออกมาให้ได้ว่า โครงการศึกษามีประสิทธิภาพเพียงใด หรือต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่จุดใดหรือมีปัจจัยอะไรเป็นตัวเกื้อหนุน หรือเป็นอุปสรรคต่อโครงการ

จากแนวคิดของ สเตค (Stake) ในการประเมินหลักสูตรสามารถนำมาใช้ได้ดังนี้ คือ

1. การประเมินตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับคุณลักษณะ และสถานภาพของครู นักเรียน อุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก โดยพิจารณาความสัมพันธ์กับกระบวนการ และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างตัวป้อนที่คาดหวัง หรือที่ได้วางแผนไว้กับที่เกิดขึ้นจริง และกับเกณฑ์มาตรฐาน

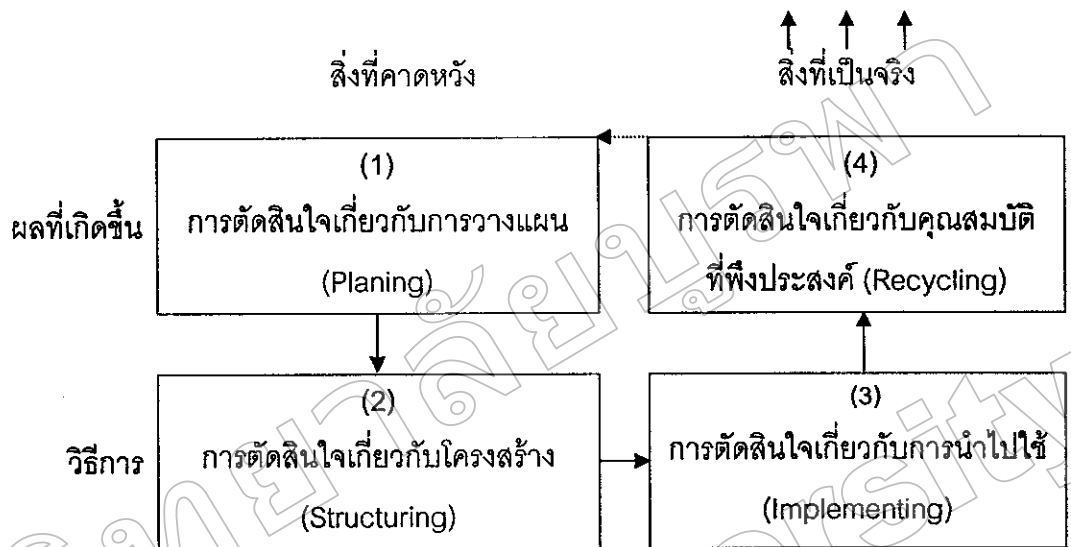
2. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิธีสอน การบริหารหลักสูตร โดยพิจารณา ความสัมพันธ์กับตัวป้อนและผลผลิต และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างกระบวนการที่คาดหวังหรือที่ได้วางแผนไว้ กับกระบวนการที่ใช้จริง และกับเกณฑ์มาตรฐาน

3. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนตามจุดประสงค์ของหลักสูตรควรประเมินให้ครบทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ประเมินในขณะที่ใช้หลักสูตร โดยพิจารณาความสัมพันธ์กับตัวป้อนกับกระบวนการ และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างผลผลิตที่คาดหวังหรือที่ได้วางแผนไว้ กับผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง และกับเกณฑ์มาตรฐาน

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971 อ้างถึงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 265-269) ได้อธิบายความหมายของการประเมินผลทางการศึกษา ว่าเป็นกระบวนการบรรยาย การหาข้อมูล และการให้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจหาทางเลือก และได้หาแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรว่า จะต้องประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านตัวป้อน ด้านกระบวนการ และผลผลิต รูปแบบการประเมิน เรียกว่า ชิปปโมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมี

จุดเน้นที่สำคัญคือ ให้ความสำคัญกับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์การประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ

ภาพที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เป็นอย่างจริง

รูปแบบการประเมินของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) แสดงความสัมพันธ์และสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เป็นอย่างจริง ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือ

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจโดยคาดหวังว่าเราต้องการให้เกิดผลทางการศึกษาอย่างไร เช่น หลังจากที่นักเรียนเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วนักเรียนควรมีคุณสมบัติที่เด่น อย่างไรบ้าง ฉะนั้นการตัดสินใจชนิดนี้จึงนำมาเป็นประโยชน์ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือในการวางแผนจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจโดยคาดหวังว่า ถ้าต้องการให้เกิดผลทางการศึกษาตามที่คาดหวังไว้ในข้อ 1 นั้น เราควรจะวางโครงสร้างหรือวางรูปแบบของการใช้หลักสูตรที่พึงประสงค์เอาไว้ได้อย่างไร เช่น ถ้าจะให้เด็กเรียนมีคุณสมบัติตรงตามที่คาดหวังเอาไว้ โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร การบริหารงานควรจะเป็นแบบใด ครูควรจัดการเรียนการสอนอย่างไร ควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรอะไรบ้าง

3. การตัดสินใจเกี่ยวกับการนำไปใช้ (Implementing Decisions) เป็นการตัดสินใจว่าตามความเป็นจริงนั้นได้มีการนำหลักสูตรไปใช้ตามแนวทางที่คาดหวังเอาไว้หรือไม่ มีการควบคุม

หรือแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้วิธีการที่เกิดขึ้นจริง ๆ เป็นไปตามที่ต้องการมากนักน้อยเพียงใด

4. การตัดสินใจเกี่ยวกับคุณสมบัติที่พึงประสงค์ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจหลังจากจบการศึกษาตามหลักสูตรไปแล้วนั้นจริง ๆ แล้วนักเรียนมีคุณสมบัติเป็นอย่างไร มีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติ เป็นอย่างไรและตรงตามที่คาดหวังเอาไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องรักษาเอาไว้ และมีอะไรบ้างที่ต้องละทิ้งหรือต้องนำมาปรับขยายเสียใหม่

ทั้งหมดที่กล่าวมา 4 ข้อนี้ คือ ประเภทการตัดสินใจทางการศึกษา แต่ตามความคิดของสตัฟเฟิลบีมนั้น การตัดสินใจทุก ๆ เรื่องจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเชิงประเมินในการพิจารณาขั้นพื้นฐาน และสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ในการประเมินผลหลักสูตรนั้นมีสิ่งสำคัญที่เราต้องประเมินอยู่ 4 ด้านคือ

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้หลักการและเหตุผลมากำหนดจุดมุ่งหมาย การประเมินสภาพแวดล้อมจะช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรรู้ว่า สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีอะไรบ้าง สภาพการณ์ที่คาดหวังกับสภาพที่แท้จริงในสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นอย่างไร มีความต้องการ หรือปัญหาอะไรบ้างที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองหรือแก้ไข มีโอกาสและสรรพกำลังที่จำเป็นอะไรบ้างที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษา และสืบเนื่องมาจากปัญหาอะไร ฯลฯ ในการประเมินสภาพแวดล้อมนี้ ผู้ประเมินอาจใช้วิธีดังต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์ความคิดรวบยอด (Conceptual Analysis)

1.2 การทำวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์จริง ๆ (Empirical Studies)

1.3 การอาศัยทฤษฎีและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การประเมินสภาพแวดล้อมนี้จะให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจด้านการวางแผนหรือกำหนดจุดมุ่งหมาย (Planning Decisions)

2. การประเมินตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลมาช่วยตัดสินใจว่า จะใช้ทรัพยากรหรือสรรพกำลังต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างไร จะขอความช่วยเหลือด้านทรัพยากรและสรรพกำลังจากแหล่งภายนอกดีหรือไม่ จะใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใดดี การประเมินตัวป้อนอาจกระทำได้โดย

2.1 จัดทำในรูปของคณะกรรมการ

2.2 อาศัยผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ทำเอาไว้แล้ว

2.3 ว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญมาให้คำปรึกษา

2.4 ทำการวิจัยเชิงทดลองเป็นการนำร่อง

การประเมินตัวป้อนจะช่วยให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจ ถ้าจะจัดการศึกษาตามหลักสูตร ควรจะขอความร่วมมือและช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกหรือไม่ ควรจะหาวิธีการใด วิธีการที่มีอยู่แล้วหรือวิธีการที่คิดค้นมาใหม่ การดำเนินงานในโรงเรียน เช่น การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ฯลฯ ควรเป็นอย่างไรจึงช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลสำเร็จ การประเมินตัวป้อนนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจด้านโครงสร้างหรือการวางรูปแบบในการดำเนินงาน (Structuring Decisions)

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบค้นจุดอ่อนของรูปแบบการดำเนินงานตามที่คาดหวังเอาไว้ หรือจุดอ่อนของการดำเนินงานในชั้นทดลองใช้หลักสูตร เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกวิธีการต่อไปจึงต้องมีการจัดบันทึกผลการประเมินกระบวนการนั้นจำเป็นต้องอาศัยวิธีการหลาย ๆ อย่าง ดังนี้

- 3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมปฏิบัติ
- 3.2 การวิเคราะห์การปะทะสัมพันธ์
- 3.3 การสัมภาษณ์
- 3.4 การใช้แบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า
- 3.5 การให้เขียนรายงานประเภทปลายเปิด

การประเมินกระบวนการ บางครั้งจำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการในการประเมินผลขึ้นมาโดยเฉพาะ และให้คณะกรรมการชุดนี้มีเวลาทำการประเมินอย่างเต็มที่ เช่น ถ้าเป็นในสถาบันอุดมศึกษาก็อาจจะได้แก่ทีมงานในหน่วยวิจัยของสถาบันนั่นเอง แต่ถ้าเป็นในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ก็อาจจะได้แก่ศึกษานิเทศก์ของจังหวัด เพราะการตั้งครูในโรงเรียนให้ทำหน้าที่ประเมินผลโดยเฉพาะนั้นทำได้ยากเนื่องจากมีข้อจำกัดอยู่หลายอย่าง เช่น เรื่องเวลา

การประเมินกระบวนการนี้ให้ข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจด้านการนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริง ๆ (Implementing Decisions)

4. การประเมินผลผลิต (Products Evaluation) มีจุดมุ่งหมายจะตรวจสอบว่า ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนั้นเป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้มากน้อยเพียงใด อาจทำได้โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์สัมพันธ์กับหลักสูตรอื่นที่มีอยู่ก็ได้

ในกระบวนการการศึกษานั้นการประเมินผลผลิตจะให้ข้อมูลที่นำมาช่วยตัดสินใจว่ามีกิจกรรมทางการศึกษาอะไรบ้างที่ควรทำต่อไป เลิกทำ หรือควรนำมาปรับปรุงแก้ไขเสียใหม่ (Recycling Decisions) นอกจากนั้นยังให้ข้อมูลที่จะนำไปเชื่อมหรือสานต่อเข้ากับขั้นตอนอื่น ๆ ของกระบวนการทางการศึกษาได้อีกด้วย

จากแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวทางในการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนจำอากาศ พุทธศักราช 2548 ได้ดังนี้ คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้นั้นมีความเป็นไปได้ตามสภาพที่แท้จริงหรือไม่เพียงใด จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่อย่างไร เพื่อให้ตรงกับความต้องการของสังคมและความจำเป็นของการใช้หลักสูตร การประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครั้งนี้ผู้วิจัยอาศัยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กรอบของสภาพแวดล้อมผู้วิจัยกำหนดไว้คือ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านทหาร สำหรับการประเมินด้านการศึกษาวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติโดยศึกษาจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ การประเมินด้านเศรษฐกิจและสังคมวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยศึกษาจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการประเมินด้านการทหารวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับแผนพัฒนากองทัพอากาศโดยศึกษาจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านแผนพัฒนากองทัพอากาศ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลตัดสินใจว่าจะปรับปรุงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างไรบ้างซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนหรือกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการศึกษาถึงทรัพยากรหรือสรรพกำลัง รวมถึงกำลังคนทั้งหลายเหล่านี้จะได้รับการพิจารณาว่า มีความเหมาะสม พอเพียงหรือไม่ เหมาะสมกับความต้องการของหลักสูตรหรือไม่ ที่มีอยู่สามารถจะทำให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างไร นำมาเป็นแนวทางการประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่นำมาใช้ในการดำเนินการของหลักสูตร ได้แก่ การประเมินความเหมาะสมของโครงสร้าง เนื้อหาวิชา การวัดและประเมินผล โดยการประเมินความคิดเห็นของครูอาจารย์ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนจำอากาศและครูอาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาอุตสาหกรรมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การประเมินความพร้อมของบุคลากร อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยประเมินจากความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ฝ่ายวิชาการ ครูฝึกวิชาทหาร ครูฝ่ายปกครอง และนักเรียนจำอากาศ ของโรงเรียนจำอากาศ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลตัดสินใจว่าจะปรับปรุงปัจจัยอะไรบ้างเพื่อเป็นประโยชน์ที่จะตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการศึกษาถึงการนำหลักสูตร

ไปปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยประเมินขณะปฏิบัติการตามหลักสูตร เพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าหลักสูตรนั้นมีข้อบกพร่องและจะแก้ไขอย่างไร นำมาเป็นแนวทางการประเมินเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรและการใช้หลักสูตร โดยประเมินจากความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษา ครูอาจารย์ฝ่ายวิชาการ ครูฝึกวิชาทหาร ครูฝ่ายปกครอง และนักเรียนจำอาภาศ ของโรงเรียนจำอาภาศ การประเมินกระบวนการนี้จะช่วยให้ทราบถึงระดับประสิทธิภาพของการนำหลักสูตรไปใช้ ผลกระทบที่มีต่อส่วนอื่น ๆ ของระบบการจัดการศึกษา ความเป็นไปได้ตลอดทั้งข้อบกพร่องอื่น ๆ ของการปฏิบัติ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลตัดสินใจว่าจะปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตรและการใช้หลักสูตรอย่างไรบ้างเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารหลักสูตรต่อไป

4. การประเมินผลผลิต (Products Evaluation) การประเมินผลผลิตเป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรหรือคุณภาพของนักเรียนที่เกี่ยวกับ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนว่าเป็นไปตามที่คาดหวัง เอาไว้มากน้อยเพียงใด นำมาเป็นแนวทางการประเมินเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนจำอาภาศในระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร 1 ปีการศึกษาที่ผ่านมาว่าผู้เรียนได้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวเป็นอย่างไรบ้าง โดยประเมินจากความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ฝ่ายวิชาการ ครูฝึกวิชาทหาร ครูฝ่ายปกครอง และนักเรียนจำอาภาศ ของโรงเรียนจำอาภาศ การประเมินผลผลิตจะช่วยให้ทราบถึงคุณภาพของนักเรียน หรือประสิทธิภาพของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำข้อมูลมาช่วยในการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการทางการศึกษาให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

6. ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 258) การประเมินผลหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เราทราบถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร การประเมินผลมีประโยชน์ในการจัดการศึกษา การจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยผลจากการประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญ ประโยชน์ของการประเมินผลหลักสูตรมีดังนี้

1. ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นนั้นมีจุดดีหรือจุดเสียตรงไหน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงได้ถูกจุด ส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น
2. สร้างความน่าเชื่อถือความมั่นใจและค่านิยมที่มีต่อโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน
3. ช่วยในการบริหารทางด้านวิชาการ ผู้บริหารจะรู้ว่าควรจะตัดสินใจและสนับสนุนช่วยเหลือ หรือบริการทางใดบ้าง

4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา
5. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนการสอนนักเรียนได้ผลดี ด้วยความร่วมมือกันทั้งทางโรงเรียนและที่บ้าน
6. ให้ผู้ปกครองทราบความเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาทางส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขร่วมกันระหว่างผู้ปกครองนักเรียนกับทางโรงเรียน
7. ช่วยให้การประเมินผลเป็นระบบระเบียบ เพราะมีเครื่องมือ และหลักเกณฑ์ทำให้เป็นเหตุผลในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น
8. ช่วยให้อาจารย์สามารถวางแผนการเรียนในอนาคตได้ ข้อมูลของการประเมินผลหลักสูตรทำให้ทราบว่าเป้าหมายแนวทาง และขอบเขตในการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน

การศึกษาของกองทัพอากาศ

1. นโยบายการศึกษาของกองทัพอากาศ

การดำเนินการศึกษาในสถาบันการศึกษาของกองทัพอากาศ ให้เปิดการศึกษาเฉพาะสาขาวิชาที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการของกองทัพอากาศ การกำหนดและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในสถาบันการศึกษาของกองทัพอากาศจะต้องมีความสอดคล้องและต่อเนื่องกันอย่างเหมาะสมทันกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นเทคโนโลยีทางการทหารที่จำเป็น จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการนำมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของแต่ละสถาบัน พัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ เกี่ยวกับวิทยาการสมัยใหม่ตามความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของกองทัพอากาศ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นคุณภาพของกำลังพลเป็นหลักควบคู่ไปกับการปลูกฝังทัศนคติ คุณธรรม ความสามัคคี ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต การเสียสละ และความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกระดับของกองทัพอากาศ การพัฒนาความรู้ในวิชาชีพของสายวิทยาการต่าง ๆ ให้จัดดำเนินการตามความจำเป็นของภารกิจ และโอกาสในการใช้ประโยชน์กำลังพลที่ได้รับการศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าของการจัดการศึกษาในแต่ละหลักสูตรอยู่เสมอ ในขณะเดียวกันให้หน่วยงานและสายวิทยาการจัดระบบการศึกษาวิชาชีพต่อเนื่องให้กับกำลังพลตามความจำเป็น เพื่อให้มีความแน่ใจว่ากำลังพลของกองทัพอากาศสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก้าวหน้าต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอย่างดี (กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ, 2543)

2. ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนจ่าอากาศ

โรงเรียนจ่าอากาศ เป็นสถาบันการศึกษาหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ ที่ผลิต

นายทหารประทอนให้กับส่วนราชการต่าง ๆ ของกองทัพอากาศ และนอกกองทัพอากาศที่ฝากผลิตเป็นครั้งคราว ตลอดทั้งให้การศึกษาอบรมข้าราชการกลาโหมพลเรือนต่ำกว่าสัญญาบัตรทั้งในและนอกกองทัพอากาศ ตามแต่กองทัพอากาศจะกำหนด

เดิมกองทัพอากาศ ไม่มีโรงเรียนผลิตนายทหารประทอน ส่วนใหญ่นายทหารประทอนจะได้ออกมาจากทหารกองประจำการที่สมัครเข้ารับราชการต่อ แต่งตั้งยศเป็นจ่าอากาศเมื่อปฏิบัติงานมีความรู้ มีความสามารถ มีความชำนาญงานสูง ก็จะได้รับเลื่อนตำแหน่งเลื่อนยศสูงขึ้น

ในปี พ.ศ.2481 กองทัพอากาศได้กำหนดให้มี แผนกอาวุธ กองโรงเรียนการบินและมีแผนกโรงเรียน เป็นหน่วยขึ้นตรงกับกรมเสนาธิการทหารอากาศ

ในปี พ.ศ.2491 กำหนดให้ใช้อัตรากองทัพอากาศ พ.ศ.2491 ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม (พิเศษ) ที่ 49/19127 "แผนกโรงเรียน" เปลี่ยนฐานะเป็น "กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ"

ในปี พ.ศ.2495 กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ มีภารกิจต้องรับผิดชอบการศึกษาของกองทัพอากาศทั้งหมด กองโรงเรียนจ่าอากาศเหล่าต่าง ๆ ได้รวมกันเป็น "กองโรงเรียนจ่าอากาศ"

ในปี พ.ศ.2498 กำหนดให้ใช้อัตรากองทัพอากาศ พ.ศ.2498 ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม (พิเศษ) ที่ 14/3963 แก้ไขคำว่า "กองโรงเรียนจ่าอากาศเหล่าต่าง ๆ" เป็น "โรงเรียนเหล่าต่าง ๆ" ตัดคำว่า "กอง" ออก ขึ้นตรงกับ "กองโรงเรียนจ่าอากาศ"

ในปี พ.ศ.2506 กำหนดให้ใช้อัตรากองทัพอากาศ พ.ศ.2506 ตามคำสั่ง ทอ. (เฉพาะ) ที่ 9/06 โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ตามคำสั่ง กท.(เฉพาะ) ที่ 52/16887 กำหนดให้เปลี่ยนชื่อ "โรงเรียนเหล่าต่าง ๆ" เป็น "แผนกวิชาการ..." ขึ้นตรงกับกองการศึกษาและคงมีหน่วยขึ้นตรงต่อกองโรงเรียนจ่าอากาศ รวม 3 หน่วย คือ กองบริการ กองนักเรียน และกองการศึกษา

ในปี พ.ศ.2510 กำหนดให้เปลี่ยนชื่อ "กองโรงเรียนจ่าอากาศ" เป็น "โรงเรียนจ่าอากาศ" เปลี่ยนชื่อ "แผนกวิชาการ..." เป็น "แผนกวิชา..." และทางราชการได้มีการปรับ, เปลี่ยน, เพิ่มหน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียนจ่าอากาศโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนจ่าอากาศ เป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ ตั้งอยู่เลขที่ 171/1 หมู่ที่ 10 แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ (โรงเรียนจ่าอากาศ, 2548 ข, หน้า 1-4)

3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนจ่าอากาศ พุทธศักราช 2548

มีคำสั่งกองทัพอากาศ (เฉพาะ) ที่ 57/48 ให้ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนจ่าอากาศ พุทธศักราช 2548 เพื่อการฝึกศึกษาของนักเรียนจ่าอากาศ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2548 เป็นต้นไป (โรงเรียนจ่าอากาศ, 2548 ง)

ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สาขาวิชาที่เปิดสอนมี 2 สาขา คือ

1. สาขาวิชาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เหล่าทหารที่ศึกษา ได้แก่ เหล่าทหารสื่อสาร และเหล่าทหารสรรพาวุธ

2. สาขาวิชาอากาศยาน เหล่าทหารที่ศึกษา ได้แก่ เหล่าทหารช่างอากาศ
หลักการ

1. เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระยะเวลาการศึกษา 3 ปี ต่อจากชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อพัฒนากำลังคนระดับฝีมือให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณธรรม บุคลิกภาพ เจตคติที่เหมาะสม โดยยึดมั่นในเกียรติยศ และเกียรติศักดิ์ทหาร สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามความต้องการของกองทัพอากาศ

2. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกรเรียนได้อย่างกว้างขวางเพื่อเน้นความชำนาญเฉพาะด้านด้วยการปฏิบัติจริง ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพ และโอกาสของผู้เรียน ถ่ายโอนผลการเรียน สะสมผลการเรียนเทียบความรู้ และประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ได้

3. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาหลักสูตร จัดการศึกษา ให้ตรงกับความต้องการ สอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม

4. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีลักษณะท่าทางและจิตใจเป็นทหาร มีความมานะอดทน มีพลานามัยแข็งแรง มีทักษะในการใช้อาวุธเพื่อรักษาอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

จุดมุ่งหมายหลักสูตร

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานในสายงานแต่ละสายวิทยาการที่ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากพลเรือนให้เป็นทหาร มีสุขภาพแข็งแรง มีวินัย รู้จักเสียสละ เพื่อส่วนรวมและประเทศชาติ

3. เพื่อให้มีความคิดสร้างสรรค์ มินิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และการปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าเสมอ

4. เพื่อให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และสำนึกในความเป็นไทย มีความรักชาติ ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

**หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนจำอากาศ
พุทธศักราช 2548**

1. การศึกษา และฝึกอบรม

การศึกษาและการฝึกอบรม ให้เป็นไปตามแผนการเรียนที่ได้กำหนดขึ้นจากหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพโรงเรียนจำอากาศ พุทธศักราช 2548 และเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ เป็นผู้อนุมัติแผนการเรียนในแต่ละปีการศึกษา

2. เวลาการศึกษา และฝึกอบรม ดังนี้

2.1 เวลาการศึกษาและฝึกอบรม 3 ปี และใน 1 ปีการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ภาคเรียน ภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 18 สัปดาห์

2.2 การศึกษาวิชาการให้ โรงเรียนจำอากาศ เปิดทำการสอนในวันราชการสัปดาห์ละ 5 วัน วันละไม่เกิน 7 คาบ คาบละ 60 นาที จนครบรายวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน

2.3 การฝึกอบรมในหมวดวิชาทหาร ให้โรงเรียนจำอากาศ เปิดทำการฝึกอบรม วิชาทหาร 1 และวิชาแบบธรรมเนียมคุณธรรมและจริยธรรมทหาร ไม่น้อยกว่า 5 สัปดาห์ ก่อนเข้ารับการศึกษาวิชาการ ส่วนรายวิชาที่เหลือให้ทำการฝึกอบรม หลังเวลาเรียนวิชาการตามความเหมาะสมจนครบรายวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน

2.4 การฝึกอบรม หมวดวิชากิจกรรมวิชาพลศึกษาและวิชาชมรม ให้โรงเรียน จำอากาศ เปิดทำการฝึกอบรมหลังเวลาเรียนวิชาการตามความเหมาะสมจนครบรายวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน

2.5 การกำหนด เปิด-ปิดการศึกษา และฝึกอบรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามคำสั่งโรงเรียน จำอากาศในแต่ละปีการศึกษา

หมายเหตุ การจัดการเรียนการสอนหากมีความจำเป็นสามารถจัดในวันหยุดหรือนอกเวลาราชการได้

3. หน่วยกิต

3.1 รายวิชาภาคทฤษฎี 1 คาบเรียนต่อสัปดาห์ตลอดภาคเรียนรวมกับเวลาของการวัดผลไม่น้อยกว่า 18 คาบเรียน มีค่า 1 หน่วยกิต

3.2 รายวิชาภาคปฏิบัติ 2 คาบเรียนต่อสัปดาห์ตลอดภาคเรียนรวมกับเวลาของการวัดผลไม่น้อยกว่า 36 คาบเรียน มีค่า 1 หน่วยกิต

3.3 รายวิชาฝึกปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

4. โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพโรงเรียนจำอากาศ พุทธศักราช 2548

แบ่งออกเป็น 5 หมวดวิชา ดังนี้

- 4.1 หมวดวิชาสามัญ
- 4.2 หมวดวิชาชีพ
- 4.3 หมวดวิชาการทหาร
- 4.4 หมวดวิชากิจกรรม
- 4.5 หมวดวิชาเลือกเสรี

รายวิชาของแต่ละหมวดวิชาตลอดหลักสูตร ให้เป็นไปตามแผนการเรียนของแต่ละสาขาวิชา

5. การฝึกปฏิบัติงาน

นักเรียนจำอากาศทุกคน ต้องฝึกปฏิบัติงาน โดยมีเวลาการฝึกปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน โดยให้โรงเรียนจำอากาศ วางแผนส่งนักเรียนจำอากาศฝึกปฏิบัติงานในหน่วยงานทั้งภาครัฐหรือเอกชน โดยการฝึกปฏิบัติงานจะแบ่งออกได้ดังนี้

5.1 การฝึกปฏิบัติงานของแต่ละสาขาวิชา

5.2 การฝึกปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่จะได้รับการบรรจุจริงให้เป็นไปตามแผน ที่กรมกำลังพลทหารอากาศกำหนด

6. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนการสอนให้เป็นไปตามระเบียบ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ กำหนด

7. การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

7.1 สอบได้รายวิชาในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาชีพ หมวดวิชาการทหาร หมวดวิชากิจกรรม และหมวดวิชาเลือกเสรี ครบตามกำหนดไว้ในหลักสูตร

7.2 สอบได้ผลการเรียน ผ (ผ่าน) ในรายวิชาที่สถานศึกษาจัดให้มีการอบรมหรือเรียนเพื่อเสริมความรู้โดยไม่นับหน่วยกิต (มก.) มารวมเพื่อการจบหลักสูตร ตามแผนการเรียนของแต่ละสาขาวิชา

7.3 ได้จำนวนหน่วยกิตสะสมครบถ้วนตามโครงสร้างที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

7.4 ได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 2.00

7.5 มีเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ของเวลาการศึกษาที่กำหนดไว้

7.6 มีคะแนนความประพฤติไม่ต่ำกว่า 120 คะแนน จากคะแนนเต็ม 200 คะแนน

ใน 1 ปีการศึกษา

7.7 ประเมินผ่านมาตรฐานวิชาชีพสาขาวิชา

8. การแก้ไขและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

กรณี แก้ไข เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง และยกเลิก รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร ต้องได้รับ
อนุมัติจาก ผู้บัญชาการทหารอากาศ

โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนเจ้าอากาศ พุทธศักราช 2548
ประเภทวิชาอุตสาหกรรม หลักสูตร 3 ปี ประกอบด้วยหมวดวิชาต่าง ๆ ดังโครงสร้างต่อไปนี้

1. หมวดวิชาสามัญ	28 หน่วยกิต
1.1 วิชาสามัญทั่วไป	18 หน่วยกิต
1.2 วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ	10 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาชีพ	69 หน่วยกิต
2.1 วิชาชีพพื้นฐาน	25 หน่วยกิต
2.2 วิชาชีพสาขาวิชา	26 หน่วยกิต
2.3 วิชาชีพสาขางาน	14 หน่วยกิต
2.4 โครงการ	4 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาการทหาร	4 หน่วยกิต
4. หมวดวิชากิจกรรม	ไม่น้อยกว่า 200 คาบ
5. หมวดวิชาเลือกเสรี	10 หน่วยกิต

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 111 หน่วยกิต

จากที่ได้กล่าวมา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนเจ้าอากาศ พุทธศักราช 2548 ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2548 ระยะเวลาการศึกษา 3 ปี ปัจจุบันมีนักเรียนที่เข้าเรียนจำนวน 245 คน ความมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานในสายงานแต่ละสายวิทยาการ ที่ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากพลเรือนให้เป็นทหาร มีสุขภาพแข็งแรง มีวินัย รู้จักเสียสละ เพื่อส่วนรวมและประเทศชาติ มีความคิดสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และการปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าเสมอ เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และสำนึกในความเป็นไทย มีความรักชาติ ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ปาริชาติ บัวเจริญ (2543) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินผลการใช้หลักสูตรระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2542 ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) โครงสร้างหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนต้องดัดแปลงเนื้อหาวิชาในหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน และเนื้อหาวิชาของรายวิชาในหลักสูตรมีมากเกินไปสำหรับผู้เรียน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องใช้สื่อการสอน เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง 3) การวัดผลและประเมินผลการศึกษา อาจารย์ผู้สอนควรจะนำผลการเรียนของนักศึกษาไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน 4) การบริหารและการบริการหลักสูตร การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนมีความยุ่งยากและจำนวนหนังสือในห้องสมุดมีน้อย 5) สภาพปัญหาการใช้หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2542 มีดังนี้ คือ การจัดทำแผนการสอน การกำหนดจุดประสงค์การสอน การกำหนดเนื้อหาวิชา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดสื่อการเรียนการสอน การกำหนดวิธีการ/เครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียน เอกสารหลักสูตร การเตรียมตัวอาจารย์ผู้สอนในการใช้หลักสูตร อาคารสถานที่ สำหรับสอนหรือฝึกภาคปฏิบัติ และการได้รับการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร 6) นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2542 ดังนี้ อาจารย์ผู้สอน สอนตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา ส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย อาจารย์ผู้สอนบอกเกณฑ์การให้คะแนนล่วงหน้า มีความยุติธรรมในการวัดและประเมินผลการเรียน และอาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการสอน

กฤษฎา เอมเจริญ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.ม.) พ.ศ.2541 ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) เป็นแนวทางในการประเมิน ผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินองค์ประกอบด้านบริบท จุดมุ่งหมายของหลักสูตรยังสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน 2) การประเมินองค์ประกอบด้านปัจจัยเบื้องต้น แต่ละด้านส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง 3) การประเมินองค์ประกอบด้านกระบวนการ ทุกด้านมีความเหมาะสมระดับปานกลาง 4) การประเมินองค์ประกอบด้านผลผลิต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และคุณลักษณะของนิสิตตามจุดมุ่งหมายหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ณริกา สมานกุลทอง (2544) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา

สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2538 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซีป (CIPP Model) ผลการวิจัยพบว่า การประเมินด้านบริบท อาจารย์ผู้สอน ผู้เรียนที่สอบผ่านเค้าโครงวิทยานิพนธ์และผู้สำเร็จการศึกษามีความเห็นโดยรวมว่า ความมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การประเมินปัจจัยเบื้องต้น อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้เรียนที่สอบผ่านเค้าโครงวิทยานิพนธ์มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง การประเมินกระบวนการ อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้เรียนที่สอบผ่านเค้าโครงวิทยานิพนธ์มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผู้สำเร็จการศึกษามีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การประเมินผลผลิต อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นโดยรวมว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ผู้เรียนที่สอบผ่านเค้าโครงวิทยานิพนธ์มีความเห็นโดยรวมว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และผู้สำเร็จการศึกษามีความเห็นโดยรวมว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษามีความเห็นโดยรวมว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

เนาวรัตน์ อันทราบุต (2545) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซีป (CIPP Model) เป็นกรอบในการประเมิน การประเมินด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม โดยอาจารย์ผู้สอนและผู้สำเร็จการศึกษา พบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความชัดเจนด้านภาษา สอดคล้องกับ หลักการของหลักสูตรการเรียน การสอน และการนำไปใช้ปฏิบัติ ได้จริง เหมาะสมอยู่ในระดับมาก โครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น อาจารย์ผู้สอนระบุว่าความพร้อมของอาจารย์นิเทศก์ อยู่ในระดับมาก แต่ความพร้อมของนักเรียนยังอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนระบบทวิภาคี ก็ระบุว่าอาจารย์นิเทศก์มีความพร้อมระดับปานกลาง ขณะที่ตนเองและครูฝึกมีความพร้อมระดับมาก ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้ข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอน นักเรียนระบบทวิภาคี และผู้สำเร็จการศึกษาพบตรงกันว่าเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง การประเมินด้านกระบวนการโดยอาจารย์ผู้สอน นักเรียนระบบทวิภาคี และผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน และการบริหารหลักสูตรเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การประเมินด้านผลผลิต โดยผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา ด้านทั่วไป และความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิชาชีพ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

วรนุช จิตต์เจียรนัย (2546) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาศิลปกรรม พุทธศักราช 2538 ที่ใช้ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาภาคตะวันออก สังกัดกรม อาชีวศึกษา โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ผลการวิจัยพบว่า การประเมินด้าน บริบท ได้แก่ จุดมุ่งหมายและโครงสร้างหลักสูตร มีความสอดคล้องเหมาะสม การประเมินด้าน ปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ ความพร้อมอาจารย์ นักเรียน สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม มีความเหมาะสม การประเมินด้านกระบวนการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การบริหารและจัดการหลักสูตร การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม และการประเมินด้าน ผลผลิต ได้แก่ คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา มีความเหมาะสม

อนงค์นาฏ ระหงษ์ (2547) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรโรงเรียนนายทหารอากาศ อาวุโส สถาบันวิชาการทหารอากาศชั้นสูง กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ จัดการศึกษา 2 หลักสูตร โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรสาย วิทยาการทหารอากาศ และหลักสูตรฝ่ายอำนวยการทหารอากาศ ควรปรับปรุงจุดมุ่งหมาย หลักสูตรในด้านความสอดคล้องกับการพัฒนากองทัพและการนำไปใช้ ด้านปัจจัยตัวป้อน ควร ปรับปรุง วัตถุประสงค์ เนื้อหาบางส่วน สื่อและวัสดุทัศนูปกรณ์ ด้านกระบวนการควรปรับปรุงการ เรียนการสอนให้เชื่อมโยงเหมาะกับการนำไปใช้ และดำเนินการสอนให้ครบตามวัตถุประสงค์ การวัดและประเมิน แบบทดสอบยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาการเรียน ด้านการประเมินผลผลิต พบว่า คุณลักษณะของการเป็นหัวหน้าสายวิทยาการและเป็นฝ่ายอำนวยการ อยู่ในเกณฑ์ดี

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศ พบว่ารูปแบบการประเมินหลักสูตรที่นิยมใช้เป็น รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ให้เป็นแนวทางในการประเมิน จะทำให้ได้ข้อมูล ครบถ้วน ครอบคลุมหลักสูตร

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เคลลี (Kelly, 1983, p. 1706) ได้ทำการประเมินหลักสูตรของโครงการการศึกษาวิชาชีพ ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยอาร์แคนซอ ที่จัดขึ้นเมื่อปี 1976-1980 ผลการสอบถาม ผู้สำเร็จการศึกษาพบว่า 1) มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ตอบ ไม่พอใจในหลักสูตรที่เป็นอยู่ 2) ผู้ตอบมีความต้องการให้วิทยาลัยทบทวนกระบวนการคัดเลือกผู้เข้ารับการศึกษาและ กระบวนการนิเทศ 3) โดยทั่วไปผู้เข้ารับการศึกษามีความพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับจาก การศึกษา

เนเกล (Nagel, 1984, p. 1140) ได้ทำการประเมินหลักสูตรบริหารการศึกษาดุษฎี บัณฑิตมหาวิทยาลัยอาครอน พบว่า ส่วนใหญ่มีความพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับจากหลักสูตร

และหลังจากที่สำเร็จการศึกษาไปทำงานแล้ว ปรากฏว่างานในหน้าที่มีความก้าวหน้าไปอย่างดี อย่างไรก็ตามดุษฎีบัณฑิตได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรทำการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและควรมีการสร้างแผนงานในการทำงานติดต่อกันระหว่างมหาวิทยาลัยและบัณฑิตที่จบออกไปด้วย

บอธเซอร์ (Botzer, 2003) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรการป้องกันความรุนแรงชั้นที่ 2 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การป้องกันความรุนแรง เป็นความเกี่ยวพันสำคัญยิ่งในระบบโรงเรียนทั่วประเทศและยังมียังงานวิจัยในการป้องกันความรุนแรงแบบนี้น้อยมาก โปรแกรมนี้ออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญและได้มีการตรวจสอบความถูกต้องว่ามีประสิทธิภาพแล้ว ข้อมูลที่เก็บคือ ความมีวินัย การอยู่ร่วมกัน โดยทำการทดสอบก่อน และทดสอบหลัง ด้วยเครื่องมือวัดความรู้สึกด้านอารมณ์ ร่วมกับแบบรายงานพฤติกรรมความขัดแย้งและความเหลวไหลของนักเรียน นำผลการวัดไปประเมินด้วยโปรแกรมดังกล่าว กลุ่มทดลองจำนวน 118 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 71 คน รวมทั้งหมด 189 คน ผลพบว่า โปรแกรมที่ใช้มีความสมบูรณ์ ด้านระบบคำศัพท์การป้องกันความรุนแรง ผลวัดความรู้สึกด้านอารมณ์ สอบก่อนได้ 11.89 คะแนน และสอบหลังได้ 18.65 คะแนน และนำข้อมูลเกี่ยวกับความมีวินัยที่ผ่านมาสสามปี และผลการรายงานพฤติกรรมของนักเรียนมาเปรียบเทียบกัน พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนอย่างไม่มีนัยสำคัญ จึงต้องมีการปรับปรุงหรือเพิ่มสิ่งที่เกี่ยวข้องสำหรับสูตรการป้องกันความรุนแรงชั้นที่ 2 ก่อนที่จะนำไปใช้ หรือนำไปเป็นแนวคิดในการวิจัยในพื้นที่ของการป้องกันความรุนแรงต่อไป

จากที่ได้ศึกษาทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การประเมินหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ทราบถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร การประเมินผลมีประโยชน์ในการจัดการศึกษา การจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยผลจากการประเมินผลเป็นสำคัญ จากแนวความคิดการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร พบว่า การประเมินผลของหลักสูตรจะทำให้ทราบข้อดี ข้อบกพร่องตลอดจนปัญหาอุปสรรคของหลักสูตร ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น